

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ОСВІТНІ ОКРУГИ ЯК ЧИННИКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Черкаси
2012

ББК 74.24.
О 72

Освітні округи як чинники модернізації регіональної системи освіти. –
Черкаси: видавництво ЧОШОПП, 2012. – 64с.

Інформаційне видання присвячене проблемі становлення і розвитку
освітніх округів як фактору підвищення якості освіти Черкащини.

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту.
Протокол № 2 від 30.05.2012 року

*І.Д.Шарана,
начальник Головного управління
освіти і науки Черкаської
обласної державної адміністрації*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Зростаючі вимоги з боку держави і суспільства до якості, доступності та ефективності освітніх послуг сприяють формуванню нових умов розвитку регіональної системи освіти, яка повинна забезпечувати доступ до максимально широкого комплексу якісних освітніх послуг; при цьому кількість тих чи інших освітніх закладів має відповідати реальним потребам місцевої громади, зокрема дітей шкільного віку.

З огляду на це, проблема якості і доступу до середньої освіти розв'язується через формування **ефективної мережі навчальних закладів – освітніх округів**. Особливої актуальності цей процес набуває у сільській місцевості, де більшість шкіл – з малою наповнюваністю. Але це зовсім не означає, що таке завдання не постає перед міськими відділами (управліннями) освіти, оскільки саме в освітньому окрузі забезпечується кооперація діяльності різноманітних навчальних закладів, оптимальне використання їх матеріально-технічних, фінансових та кадрових ресурсів.

Проблему створення освітніх округів вкрай важко зрушити з місця без **перенесення акценту з окремого навчального закладу – на організацію взаємозв'язків** між школами, навчальним закладом та громадою. Це питання має багато організаційних, правових та фінансових аспектів, на яких зупинюсь більш докладно.

Передусім, хочу нагадати, що функціонування освітніх округів з серпня 2010 року законодавчо унормовано статтею 9 Закону України «Про загальну середню освіту». Крім цього, Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 777 затверджено «Положення про освітній округ», відповідно до якого утворення освітнього округу здійснюється на підставі установчої угоди про спільну освітню діяльність, яка укладається між навчальними закладами та установами, що входять до його складу. Суб'єктами

освітнього округу можуть бути дитячі садочки, загальноосвітні, музичні, спортивні школи, культурно-освітні заклади, професійно-технічні училища і навіть вищі навчальні заклади. За необхідності, в освітньому окрузі можливе створення ліцеїв, гімназій, колегіумів, шкіл з поглибленим вивченням окремих предметів та навчально-виховних комплексів. Як правило, саме вони й стають опорними закладами, на базі яких можна отримати якісну освіту.

Пріоритетним **критерієм підбору території** для об'єднання в освітні округи має бути саме **критерій повноти освітніх послуг**. Тобто на території округу повинно бути все, що потрібно для освітньої системи, починаючи від дошкільних установ і закінчуючи можливістю тісної взаємодії з вищими навчальними закладами II, III, IV рівнів акредитації. Метою такої взаємодії є підвищення якості освіти та її відповідності сучасним стандартам на основі ефективного використання потенціалу ресурсів кожного навчального закладу, координації та консолідації зусиль усіх суб'єктів освітнього округу. При цьому **звільнення та перерозподіл ресурсів** між освітніми закладами – суб'єктами освітнього округу сприятиме створенню нових освітніх можливостей, зокрема розвитку матеріально-технічної бази відповідно до сучасних вимог.

Іншими словами, налагодження ефективної діяльності освітнього округу сприятиме **створенню** належних умов для забезпечення учасникам навчально-виховного процесу рівного доступу до якісної дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти, довузівської, допрофесійної підготовки; **координації** взаємодії суб'єктів округу з питань реалізації законодавства в галузі освіти, ефективного використання кадрового потенціалу, навчально-методичної та матеріально-технічної бази. А найголовніше - створюється послідовна, багатоступенева система надання учням якісних освітніх послуг. Так, здобуваючи освіту у школі за місцем проживання, дитина за особистим розкладом може відвідувати заняття з поглибленого вивчення окремих предметів в опорному навчальному закладі та брати участь в освітніх, спортивних, культурних програмах інших установ, що входять до складу освітнього округу. Таким чином, формується цілісна освітня система, яка дозволяє розвивати індивідуальні здібності кожної дитини та сформувати індивідуальну траєкторію її особистісного становлення.

Хочу наголосити на тому, що при **визначенні опорних шкіл** має бути врахована динаміка демографічних показників району (міста), перспективність населених пунктів (інфраструктура, дороги, зв'язок, доступ до Інтернету), проектна потужність приміщень навчальних закладів. Водночас чи не вирішальним критерієм для визначення опорних шкіл є врахування якісного складу педагогічних колективів. Адже лише висококваліфікований кадровий склад опорного закладу у повній мірі зможе об'єднати зусилля всіх суб'єктів освітнього округу задля вирішення таких **завдань**:

- забезпечення єдиного освітнього простору у межах округу;
- створення належних умов для навчання обдарованих та інших категорій учнів;
- забезпечення реалізації профільного навчання;
- раціонального використання навчально-методичної літератури, матеріально-технічної бази суб'єктів округу, її зміцнення та модернізації;
- впровадження в освітній процес сучасних навчальних та виховних технологій.

Вивчення стану становлення й розвитку освітніх округів у Черкаській області дає підстави зробити висновок про те, що станом на сьогодні на Черкащині нараховується 46 освітніх округів. Із них на базі МНВК створено 6 освітніх округів, на базі сільських шкіл – 24, на базі міських закладів освіти – 16.

Найбільш **активно здійснюють діяльність щодо налагодження функціонування освітніх округів** відділи освіти Городищенської (4 округи), Маньківської (5 округів), Монастирищенської (5 округів), Тальнівської (3 округи) та Чигиринської (4 округи) райдержадміністрацій.

Натомість жодного освітнього округу **не створено** у м.Ватутіному, м.Смілі, Катеринопільському, К.-Шевченківському, Лисянському та Чорнобаївському районах.

У Жашківському, Золотоніському, Маньківському, Чигиринському, Драбівському, Монастирищенському, Тальнівському, Смілянському районах **маємо позитивний досвід** створення міжшкільних методичних центрів, основним завданням діяльності яких є науково-методичне забезпечення якісної освіти в освітніх округах.

Разом з тим, під час діагностування на методичній сесії у квітні цього року завідувачі РМК, ММК зазначили, що в організації діяльності освітніх округів **існують і певні проблеми**, а саме:

- недостатня кількість автобусів;
- низька якість шляхосполучення;
- недостатня кількість виділених коштів на паливні матеріали.

До цього переліку можемо додати цілком об'єктивні труднощі, які зумовлені недосконалим законодавством, браком коштів, негативним суспільним сприйняттям певних управлінських дій, а саме:

- питання працевлаштування вивільнених учителів та обслуговуючого персоналу;
- витрати на ремонт автобусів, заробітну плату водіїв.

Ці питання постійно знаходяться у полі зору Головного управління освіти, піднімаються на найвищому рівні і будуть поступово вирішуватись по мірі вгамування світової фінансової кризи та збільшення бюджетного фінансування освітньої галузі.

Однак, в очікуванні покращення матеріально-фінансових умов ми повинні (і маємо для цього всі можливості) вирішити організаційно-педагогічні питання функціонування освітніх округів. Так, предметом прискіпливої уваги відділів освіти, методичних кабінетів має стати створення єдиного навчального плану освітнього округу (позитивним досвідом у цьому аспекті можуть поділитись освітяни Золотоніського, Христинівського, Чигиринського, Черкаського, Тальнівського, Кам'янського, Уманського, Смілянського районів та м.Золотоноші).

Потребує вирішення питання перерозподілу годин для суб'єктів освітнього округу. На належному рівні проводиться робота з цього питання в Уманському, Кам'янському, Монастирищенському, Тальнівському, Черкаському, Золотоніському, Христинівському, Шполянському районах та м.Золотоноші.

Значних зусиль педагогічних колективів-суб'єктів освітнього округу вимагає вирішення таких проблем:

- апробація різних моделей профільного навчання у старшій школі та до профільної підготовки;
- розробка та апробація моделі управління та сервісного забезпечення мережі освітніх установ у рамках освітнього округу;

- визначення й застосування механізмів суспільної участі в управлінні освітою в межах освітнього округу.

Крім цього, у кожному районі, місті необхідно чітко продумати можливість вирішення таких важливих проблем:

- розроблення механізмів фінансування закладів освіти у складі округу;
- визначення способів формування бюджету освітніх округів;
- налагодження механізму взаємодії бюджетів різних рівнів при фінансуванні освітніх установ округу;
- залучення додаткових надходжень, не заборонених законодавством, а також ефективне використання наявних державних коштів для забезпечення якісного та ефективного освітнього процесу.

На часі й таке важливе питання, як оцінювання діяльності освітнього округу. Для цього лабораторії-центру моніторингу якості освіти Черкаського ОШОПП необхідно розробити критерії та діагностичний інструментарій для оцінки ефективності управління освітнім округом та якості навчально-виховного процесу в освітньому окрузі. Це дозволить на основі даних моніторингу розробляти стратегію розвитку освітнього округу з урахуванням інтересів і ресурсів різних учасників освітнього процесу.

Думаю, не зайвим буде нагадати про необхідність налагодження в межах освітнього округу локальної Інтернет-мережі для здійснення не лише профільної освіти, а й дистанційного навчання всіх учнів округу на випадок несприятливих погодніх умов або карантину.

За кожним освітнім округом з метою підвищення ефективності його діяльності необхідно закріпити куратора округу – відповідального працівника відділу освіти. Предметом прискіпливої уваги кураторів округів, крім інших питань, має стати проведення не рідше одного разу на рік **спільних засідань педагогічної ради суб'єктів округу** (протоколи таких засідань вносяться до книги протоколів засідань педагогічних рад кожного суб'єкта округу). Необхідно також розробити (якщо це ще не зроблено) **Паспорт функціонування та розвитку освітнього округу**, який містить інформацію про назву округу, правовий статус суб'єктів освітнього округу, модель освітнього округу, опис учнівського контингенту та складу педагогічного колективу; опис потенційних можливостей опорного закладу для здійснення якісної освіти; відомості про Раду

округу та зміст її діяльності; особливості організації навчання та виховання учнів в освітньому окрузі: міжшкільні факультативи, гуртки, взаємодія з міжшкільним навчально-виробничим комбінатом, позашкільними навчальними закладами, професійно-технічними навчальними закладами тощо); особливості організації методичної роботи в освітньому окрузі (форми методичної роботи та їх керівники); матеріально-технічні умови функціонування освітнього округу (підвіз учнів, підвіз учителів; автобуси; маршрути; графік їх руху; комп'ютерна техніка; навчальні кабінети та їх обладнання; бібліотечний фонд; дистанційність навчання тощо).

Отже, у полі зору управлінь та відділів освіти області постійно має бути проблема створення освітніх округів у своєму регіоні та визначення оптимальних шляхів удосконалення діяльності освітніх округів у різних аспектах: використання інформаційно-комунікаційних технологій, співпраця з МНВК, якісна підготовка до ЗНО в межах освітнього округу, розвитку творчих здібностей учнів. Сподіваюсь, результатом такої діяльності стане підвищення якості навчально-виховного процесу в уже створених освітніх округах та збільшення кількості освітніх округів на Черкащині.

*Н.М. Чепурна,
ректор Черкаського ОІПОПП,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ВИКОРИСТАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ

У час переходу української держави від індустріального – до інформаційного суспільства *особистість, освіту, інформацію й теоретичне знання* визнано стратегічними ресурсами й значущими цінностями нашої країни. У нормативно-правових документах з питань освітньої діяльності зазначається, що для реалізації інтелектуального потенціалу нації та міжнародної конкурентоспроможності держави рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності, впровадження сучасних ІКТ, наукоємних й інформаційних технологій в навчально-виховний та управлінський процес є завданням особливої важливості.

Серед національних пріоритетів державної освітньої політики інформатизації визначено створення інфраструктури, інформаційних ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційних систем, автоматизованих баз даних і використання засобів ІКТ з метою підвищення якості змісту, форм, методів, засобів і технологій навчально-виховної та управлінської діяльності шляхом забезпечення вільного доступу до ресурсів комп'ютерних мереж.

Усвідомлюючи той факт, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології надають нові перспективи для розвитку освіти та якісно і принципово змінюють дидактичні підходи, а також самі методологічні засади організації освітнього процесу, спільними зусиллями науково-педагогічного колективу Черкаського ОПОПП протягом 6 останніх років створюється *інформаційно-комунікаційний освітній простір для розвитку професійної компетентності педагогів*, який ми розуміємо як систему методів, процесів та інформаційних ресурсів, що функціонують у професійному інформаційно-комунікаційному просторі післядипломної освіти й забезпечують збір, обробку, зберігання, розповсюдження, відображення інформації та підвищення результативності, інтенсивності й інструментальності інформаційно-комунікаційної діяльності педагогічних працівників щодо підвищення власної професійної компетентності на основі використання ІКТ та можливостей мережевих форм методичної роботи.

Ми розглядаємо інформаційно-комунікаційний освітній простір Черкаського ОПОПП як багатоаспектну, цілісну, соціально-педагогічну реальність, що надає сукупність необхідних організаційно--педагогічних умов, сучасних освітніх технологій й програмно-методичних засобів, побудованих на основі сучасних ІКТ, які забезпечують супровід пізнавальної діяльності й доступ педагогічних працівників до інформаційних ресурсів.

Всі можливості Черкаського освітянського порталу наполегливо рекомендуємо використовувати як у методичній, так і в навчально-виховній діяльності освітніх округів.

Значну допомогу педагогам у підвищенні їхньої професійної компетентності можуть надати інформаційно-методичні матеріали з досвіду реалізації актуальних проблем навчально-виховної діяльності, узагальнені під час проведення 38 Інтернет-заходів та розміщені на Черкаському освітянському порталі. Це матеріали

вебінарів «Сучасний шкільний методичний кабінет – центр інформаційно-методичного забезпечення регіональної системи освіти», «Профілактика професійного вигорання та професійної деформації педагогічного працівника», «Організаційно-методичні засади стимулювання професійного саморозвитку педагогічних працівників», «Формування життєвої компетентності дошкільника через провідну діяльність - гру», «Взаємодія педагога дошкільного навчального закладу з сім'ями вихованців», «Формування інтелектуальної культури молодшого школяра», «Розвиток компетенцій молодших школярів в умовах групи продовженого дня», «Інтеграція знань з предметів природничо-математичного циклу», «Сучасні форми контролю знань з предметів природничо-математичного циклу», «Організація профільного навчання в 10-х класах різних типів шкіл», «Особливості диференціації в умовах профільного навчання» та інші. Значний інформаційно-методичний потенціал містять *матеріали міжнародних і обласних Інтернет-конференцій*, розміщених на сайті: «Інноваційна діяльність в сучасних освітніх закладах: досвід, проблеми», «Створення позитивного іміджу спеціаліста психологічної служби», «Використання інноваційних педагогічних технологій в освітньому процесі», «Формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку», «Гурткова робота у початковій школі як засіб розвитку обдарованості молодшого школяра», «Використання ІКТ у викладанні предметів суспільно-гуманітарного циклу», «Використання хімічних знань при викладанні шкільних предметів», «Проблеми виховання патріотизму в умовах модернізаційних суспільних змін», «Використання ІКТ у розвитку учнівського самоврядування», «Інноваційні форми роботи у діяльності позашкільного навчального закладу» та інші.

Крім цього, зазначимо, що архів новин сайту містить інформацію про хід та результати 42 обласних та всеукраїнських конференцій і семінарів, проведених в очному режимі, а це може бути допомогою для методичних служб опорних навчальних закладів освітніх округів для здійснення аналогічної роботи, оскільки тематика таких заходів є надзвичайно актуальною.

Хочу також звернути вашу увагу на потенційні можливості педагогічного форуму як розділу сайту, який не лише дає змогу налагодити з педагогічними працівниками зворотній зв'язок, дізнатись про їхні думки й освітні потреби, а й слугує інструментом для формування професійної позиції педагогів з різних питань реформування освітньої галузі. Станом на сьогодні на Черкаському освітянському порталі діє 10 форумів, де обговорюються 176 освітянських тем; 2923 користувачі у педагогічній дискусії залишили 2166 повідомлень.

Значною допомогою методичним службам освітніх округів є розділ сайту «Науково-методичне забезпечення педагогічної діяльності закладів освіти», де розміщені повнотекстові документи: наукові статті, методичні рекомендації та посібники, інформаційні матеріали, методичні розробки на різноманітну актуальну освітню тематику, а саме: «Шляхи підвищення педагогічної майстерності вчителів», «Психологічний супровід учасників освітнього процесу», «Система індивідуального супроводу педагога», «Шляхи розвитку творчої особистості вчителя», «Психологічний супровід діяльності молодого учителя», «Підготовка кадрів до здійснення наукової та дослідно-експериментальної роботи в системі післядипломної освіти», «Психологічна готовність до шкільного навчання», «Формуємо екологічну культуру дошкільника», «Як навчити дитину любити читати», «Кризи розвитку дітей 6-7 років», «Дитячі страхи», «Дитина та комп'ютер», «Гуманізація навчально-виховного процесу в початковій школі» та інші.

На квітневій методичній сесії завідувачів РМК, ММК була презентована *Віртуальна академія методичної освіти Черкаського ОПОПП* як регіональна мережева система неперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників області.

Сьогодні я хочу наголосити на необхідності якнайповнішого використання потенційних можливостей Віртуальної академії в організації діяльності методичних служб освітніх округів для забезпечення індивідуальної траєкторії професійного зростання вчителів, адже метою створення цього розділу Черкаського освітянського порталу є задоволення індивідуальних освітніх потреб педагогічних працівників у розвитку професійної компетентності на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Так, вчителі, які мають педагогічний стаж до трьох років, вже сьогодні мають змогу скористатись освітньо-методичними послугами «Віртуальної школи професійного становлення молодого педагога». Структурними компонентами цієї дистанційної форми роботи з учителями-початківцями є: Інтернет-скринька корисної інформації; дистанційний консультпункт з різних питань освітньої діяльності; віртуальний майстер-клас; експрес-опитування з різних проблем педагогічної діяльності; Інтернет-заходи в режимі он-лайн для молодих педагогів; дискусійний форум та ін.

З серпня цього року у повному обсязі розпочне функціонування «Інтернет-школа педагогічної майстерності», яка надасть можливість педагогам на вибір (відповідно до їхніх фахових уподобань та рівня професійної компетентності) в дистанційному режимі опанувати сертифіковані Вченою радою Черкаського ОШОПП спецкурси та отримати відповідний документ (сертифікат) про додаткову спеціалізацію. Станом на сьогодні завершується технологічна реалізація цього розділу Віртуальної академії методичної освіти.

На черзі – забезпечення діяльності «Школи психологічної грамотності», яка має на меті здійснення різних форм дистанційної психологічної освіти педагогів області та розділу «Дистанційна школа педагога-дослідника», що створюється з метою навчання творчо працюючих педагогів здійсненню дослідницької та дослідно-експериментальної роботи.

Крім зазначених вище форм дистанційного сприяння розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, структурними компонентами Віртуальної академії методичної освіти є віртуальні спільноти та Інтернет-клуби як дистанційна форма методичної роботи для всіх категорій педагогічних працівників.

Ми наполегливо рекомендуємо методичним службам освітніх округів популяризувати названі форми мережевої методичної роботи з тим, щоб кожний вчитель мав змогу скористатись ними відповідно до особистих освітніх потреб та рівня професійного розвитку.

Хочу також нагадати про розділи сайту інституту, які допоможуть педагогам налагодити в освітніх округах більш ефективну роботу з учнями.

Передусім, це розділ сайту «Зовнішнє незалежне оцінювання та моніторинг якості освіти», створений на допомогу абітурієнту. Тут розміщено нормативні документи, демонстраційні варіанти тестів,

зразки тестових завдань, програми, алгоритм оцінювання відповідей на завдання тестів, специфікація тестів та правильні відповіді ЗНО минулих років, висвітлено порядок реєстрації на пробне тестування. Можна знайти інформацію про пункти реєстрації, лідерів ЗНО Черкаської області, телефони гарячої лінії Київського регіонального центру оцінювання якості освіти, Черкаського центру моніторингу якості освіти ОПОПП, Українського центру оцінювання якості освіти.

Це й обласна очно-дистанційна олімпіадна школа «Інтелектуальний резерв Черкащини», завданнями діяльності якої є проведення дистанційних Інтернет-олімпіад з базових навчальних дисциплін, інтелектуальних конкурсів, змагань, турнірів з базових дисциплін, очно-дистанційних занять та консультацій, а також пошук та відбір інтелектуально обдарованих учнів.

Продовжують працювати Інтернет-проекти виховного спрямування «Ми – патріоти Черкащини», «Подорож Золотою підковою Черкащини» та «Мій рідний край – Черкащина».

З метою підвищення якості процесу профілізації старшої школи (в межах освітніх округів – у тому числі) нашою спільною турботою має стати започаткування на Черкаському освітянському порталі «Дистанційної профільної школи для старшокласників», яка надавала б можливість старшокласникам за допомогою мережевих ІКТ опанувати елективні курси відповідно до обраного профілю. Особливо актуальною ця школа є для сільських шкіл, де вчителі іноді викладають 2, а то й 3 навчальних предмети. Ми очікуємо від методичних служб області пропозиції кандидатур вчителів-методистів, вчителів вищої кваліфікаційної категорії, які б за сприяння науково-методичних працівників інституту змогли би розробити різноманітні дистанційні елективні курси зі свого навчального предмета та після затвердження вченою радою Черкаського ОПОПП здійснювати навчання старшокласників області.

Цілком зрозуміло, що передумовою активного використання педагогічним працівником інформаційно-комунікаційного освітнього простору як для особистого професійного вдосконалення, так і для організації роботи з учніми, є його ІКТ-компетентність.

Під ІКТ-компетентністю вчителя розуміємо його спроможність і готовність використовувати ІКТ у професійно-педагогічній

діяльності та здійснювати інформаційну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

Як системне особистісне утворення, ІКТ-компетентність містить такі складові:

- володіння основами роботи на комп'ютері;
- володіння основами роботи в Інтернет;
- знання можливостей шкільної, районної (міської) та обласної інформаційної мережі; уявлення про наявні ресурси дистанційної підтримки освітнього процесу;
- уміння створювати дидактичні та методичні матеріали засобами ІКТ;
- володіння основами запровадження ІКТ у навчально-виховний процес;
- володіння способами застосування ІКТ у проектній та дослідницькій діяльності учнів;
- вміння налагоджувати та підтримувати мережеву взаємодію з учнями, батьками та колегами;
- позитивна мотивація до поглиблення та поширення знань у галузі ІКТ.

Ці питання мають бути під постійним контролем відділів (управлінь) освіти та предметом пильної уваги методичних служб області, адже все це сприятиме як поліпшенню якості профільної освіти у старших класах, так і підвищенню ефективності діяльності освітніх округів в цілому.

***О. А. Супрунець,**
начальник відділу освіти
Уманської райдержадміністрації*

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО ОКРУГУ НА БАЗІ МІЖШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО- ВИРОБНИЧОГО КОМБІНАТУ

Питання створення освітніх округів - актуальне, дискусійне, різнобічне й надзвичайно важливе в контексті профілізації освіти.

Профільним навчанням в Уманському районі, де 3675 учнів, а середня наповнюваність класів - 10 осіб, охоплено 73% учнів.

Здійснюючи профілізацію, бачимо кожную дитину з її інтересами, запитами, професійними намірами.

На наше глибоке переконання, найбільш оптимальним шляхом модернізації системи освіти в сільському регіоні для організації профільного навчання є утворення освітнього округу.

Це дає змогу галузі освіти Уманського району:

1. Організувати в межах адміністративно – територіальної одиниці ефективну систему освіти.
2. Забезпечити рівний доступ дітей відповідного віку до якісної профільної та професійної освіти незалежно від місця проживання.
3. Більші можливості забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії учня шляхом об'єднання матеріально – технічного і кадрового потенціалу суб'єктів округу, посилення орієнтації на вимоги регіонального ринку праці.

Згідно з рішенням районної ради № 43-7/V від 28.05.2010 року «Про районну програму впровадження профільного навчання учнів 10-12 класів загальноосвітніх начальних закладів Уманського району в 2010-2012 роках» у червні 2010 року на колегії відділу освіти ухвалено рішення про створення навчально-виховного об'єднання «Рижавський освітній округ» у складі 11 навчальних закладів - Колодистенська, Ладжинська, Городницька, Ятранівська зош I-III ступенів та Кочержинський, Рижавський, Собківський, Шаринський, Юрківський, Затишанський НВК та Рижавський МНВК.

Розроблено «Положення про Рижавський освітній округ», на підставі «Положення про освітній округ», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 777, яке погоджено з усіма керівниками суб'єктів округу та затверджено начальником відділу освіти. Управління здійснюється на колегіальних засадах радою округу, склад і повноваження якої визначено у вище зазначеному положенні, укладено договір про утворення навчально – виховного об'єднання «Рижавський освітній округ».

Опорним навчальним закладом визначено Рижавський міжшкільний навчально-виробничий комбінат, враховуючи:

- пропозиції суб'єктів округу;
- перспективи соціально – економічного розвитку території;

- освітні потреби щодо професійного та профільного навчання.

До складу ради освітнього округу входять керівники навчальних закладів, представники відділу освіти, голови батьківських комітетів шкіл, які заключили відповідний договір, всього 15 осіб.

Функції ради Рижавського освітнього округу такі:

1. Надає пропозиції відділу освіти щодо перерозподілу навчальних годин між суб'єктами округу, маршрутів шкільних автобусів.
2. Вносить та узгоджує пропозиції щодо переліку освітніх послуг з організації профільного та професійного навчання.
3. Інформує громадськість про здобутки та проблеми округу.
4. Здійснює спільно з районним методичним кабінетом організацію навчально-методичного консультування педагогічних працівників округу.
5. Здійснює організацію та проведення представницьких педагогічних заходів: виставок, творчих звітів, конкурсів.
6. Формує пропозиції щодо пріоритетів фінансового, матеріально – технічного та кадрового забезпечення опорного закладу та суб'єктів освітнього округу.
7. Звітування про свою діяльність перед громадськістю.

Засідання ради освітнього округу відбувається не рідше двох разів на рік. Рішення приймаються простою більшістю голосів за умови наявності 2/3 особового складу ради.

Раду освітнього округу очолює голова - Крутченко Володимир Іванович, директор Рижавського МНВК, якого обрано членами ради з її складу на першому засіданні.

Навчально-виховний процес в опорному закладі освітнього округу здійснюється відповідно до робочого навчального плану, який узгоджується з робочими навчальними планами суб'єктів округу та затверджується начальником відділу освіти. Робочими навчальними планами суб'єктів округу передбачена допрофільна освіта у 8-9 класах через варіативну складову. Також погоджуються та затверджуються режим роботи, розклад навчальних занять, маршрути шкільних автобусів, які входять до складу округу.

Контроль за діяльністю освітнього округу здійснює відділ освіти.

У 2011-2012 н.р. в МНВК навчається 190 учнів з 10 шкіл району за такими спеціальностями: водій транспортних засобів категорій «В», «С1», «С» та секретар – друкарка, здійснюється освіта за

профілем - швачка, а це - 43% від загальної кількості учнів, охоплених профільною освітою в районі.

У комбінаті обладнані та функціонують такі навчальні кабінети:

- Кабінети будови, експлуатації ТЗ для підготовки водіїв;
- Кабінет правил дорожнього руху та основ безпеки руху;
- Комп'ютерний клас, який підключено до мережі Інтернет.
- Кабінет з охорони праці та медичної підготовки;
- Лабораторії будови та технічного обслуговування транспортних засобів;
- Кабінет швейної справи.

Заклад має офіційну веб-сторінку у мережі Інтернет (mnhk-rizhavka.at.ua), яка активно переглядається відвідувачами.

Підвезення учнів до комбінату здійснюється двома власними автобусами та трьома шкільними автобусами .

Для здобуття професії створено матеріально – технічне, навчально – методичне, інформаційно – технічне та кадрове забезпечення. В закладі працює 6 вчителів та 4 майстри виробничого навчання:

- 4 вчителі мають I кваліфікаційну категорію;
- 2 – кваліфікаційну категорію «спеціаліст»;
- 4 майстри мають 11 тарифний розряд.

Комбінат має гаражі та підсобні приміщення, має власний рахунок, земельну ділянку площею 40 га. і веде товарне сільськогосподарське виробництво, для ведення якого використовуються 4 трактори (ДТ-75, МТЗ-80, Т-25, Т-40), зернозбиральний комбайн (СК-5 «Нива») та відповідне знаряддя до техніки (причепи, дискова борона, сівалка, культиватор) .

Навчальна їзда здійснюється на чотирьох вантажних автомобілях (ГАЗ-53 – 2 шт., ГАЗ-52 – 1 шт., ЗІЛ-ММЗ-4502 – 1шт.) та трьох легкових (ГАЗ-24, ГАЗ-2401, ГЖ-2715) обладнано майданчик, згідно вимог, який розташовано на території МНВК, загальною площею – 1400 м².

Рижавський МНВК співпрацює з Уманським районним центром зайнятості про що укладено відповідну угоду. На сьогодні вивчається питання щодо розширення освітніх послуг та введення додаткової спеціальності - продавець продовольчих та не продовольчих товарів та водій категорії «А».

Заклад був ліцензований у 2006 році Державною акредитаційною комісією МОН України на право провадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням професійної освіти та у 2011 році пройшов державну акредитацію в Департаменті ДАІ МВС України і отримав дозвіл – ліцензію на підготовку водіїв автотранспортних засобів категорії “В” , “С1”, „С”. Щорічно у комбінаті професію водій здобувають – 90 дітей, а секретар – друкарка – 50.

Ми на власному досвіді упевнилися, що утворення освітнього округу дає змогу запровадити на практиці продуктивну модель громадсько – державного управління освітою, а також підвищити рівень організаційної культури освітньої системи району.

Практика підтверджує, що ефективність діяльності освітніх округів сьогодні визначається не лише організаційними зусиллями, а й залежить від певних об'єктивних чинників, а саме:

1. Практично не розроблена на науковому рівні спеціальна система підготовки вчителів для викладання профільних предметів;

2. Відсутність необхідної кількості сучасних підручників та навчально – методичних посібників з відповідних спеціальностей;

(у Рижавському МНВК - 60% від потреби)

3. Творче застосування набутих знань (участь в змаганнях, турнірах, наукових товариствах МАН)

Проблема забезпечення умов для рівнодоступної якісної освіти – першочергове для районного відділу освіти, тому в перспективі:

1. Розширення мережі освітніх округів (Бабанська ЗОШ І-ІІІ ст.- економічний; Родниківська ЗОШ І-ІІІ ст. – художньо – естетичний (співпраця з ЦДЮТ).

2. Створення опорних навчальних закладів у межах округу з метою розширення мережі освітніх послуг.

3. Удосконалення психологічного супроводу навчального процесу в освітньому окрузі.

Є проблеми, є перспективи, а завдання відділу освіти полягає в тому, щоби створити освітній простір, у рамках якого були б максимально задоволені освітні потреби наших дітей.

*Л.І.Глоба,
начальник відділу освіти
Золотоніської райдержадміністрації*

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ОКРУГУ ДЛЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Проблема рівного доступу до якості освіти актуальна як для села, так і для міста. Одним із шляхів забезпечення сільської дитини якісною освітою, для реалізації профільного навчання в старшій школі стали освітні округи. До цього спонукає, в першу чергу демографічна ситуація. Так, у 2010 році, коли постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 року № 777 було прийняте Положення про освітній округ, у Золотоніському районі учнівський контингент складався із 3857 учнів – це майже на чверть (1191 школяр) менше ніж 5 років тому і майже на 330 осіб менше ніж у попередньому навчальному році.

З огляду забезпечення рівного доступу до якісної освіти, районним відділом освіти, методичним кабінетом, керівниками загальноосвітніх навчальних закладів ще у 2009 році було проведено аналіз мережі, матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів, детально проаналізовано динаміку учнівського контингенту, вивчено стан впровадження допрофільної та профільної підготовки, забезпечення кадрами. З появою у районі першого шкільного автобуса, на виконання основних вимог законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», наказу Міністерства освіти і науки № 777 від 28 серпня 2010 року «Про затвердження Типового навчального положення про освітній округ», науково-методичної проблеми району «Модернізація навчально-виховного процесу у сільській школі», рішення колегії відділу освіти Золотоніської РДА від 24.04.2009 року (протокол № 2) було укладено Договір про створення Гельмязівського освітнього округу.

До цього освітнього округу ввійшли і підписали договір вісім навчально-виховних комплексів, які знаходяться у мікрорайоні села Гельмязів: Богданівський, Броварківський, Калениківський, Софіївський, Плешканівський, Коврайський, Гладківщинський,

Підставківський. У межах округу функціонує дошкільний навчальний заклад «Барвінок», Районний будинок дитячої та юнацької творчості.

Профільність опорної школи (технологічний, біолого-хімічний, універсальний) передбачає надання освітніх послуг задля задоволення освітніх запитів учнів і батьків. Психологом проведено діагностичне анкетування щодо побажання учнів, батьків в організації курсів за вибором, міжкласних і міжшкільних факультативів.

Для надання якісної підготовки учнів округу до зовнішнього незалежного оцінювання відділом освіти затверджено окремий навчальний план, тарифікаційні списки вчителів, а керівником опорного закладу – розклад занять. Вчителі працюють за програмами Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Для якісної підготовки старшокласників до ЗНО для міжшкільних факультативів навчальні заклади округу делегували години варіативної складової до 50%. Сьогодні працюють факультативи з математики, історії, української мови. Заняття проводяться по суботах (через суботу по дві години суспільно-гуманітарні предмети: українська мова, історія – підготовка до ЗНО, природничо-математичного циклу: математика (підготовка до ЗНО), хімія, біологія, географія та економіка (розв'язування задач підвищеної складності).

Профілізацією охоплено 81 учень. Діти підвозяться шкільним автобусом по суботах за встановленим маршрутом (21 особа).

Оскільки сільська дитина стає учнем не однієї школи, а кількох, то процес навчання стає особистісно орієнтованим, а це вимагає співпраці з методичною службою районного методичного кабінету, яка на базі опорної школи проводить семінари-тренінги, майстер-класи, методичні мости, індивідуальні та тематичні консультації, але особлива увага звертається на розробку нормативно-правової бази спираючись на відповідну базу державного рівня (Модель освітнього округу, Положення про освітній округ, Угода про створення освітнього округу, Положення про опорну школу округу, Положення про раду освітнього округу, Положення про районну раду освітніх округів).

Методисти разом з учителями працюють над удосконаленням методики підготовки до ЗНО, наприклад, у кожному закладі

освітнього округу запровадяться таблиці-опори з української мови та літератури, які розробив Заслужений вчитель України опорної Вознесенської загальноосвітньої школи В.М. Макаренко. Їх надруковано в науково-методичному та літературно-мистецькому журналі «Українська мова та література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах» за 2009, 2010 рік. Це є втілення в практику блочного вивчення матеріалу, яке вивільняє навчальний час для практичних занять, а отже спрямовує підготовку до ЗНО.

Таким чином якість освіти багато в чому залежить від професійного рівня вчителя опорної школи. В опорній Гельмязівській школі працюють 46 вчителів, серед них: 17 – вищої категорії, 10 – першої категорії, 3 – другої категорії, 16 – спеціаліст, 4 вчителі «Методисти», 4 – «Старші вчителі», один вчитель має звання «Кандидат історичних наук».

Опорний заклад має потужну матеріально-технічну базу.

Педагогічний колектив впроваджує нові форми навчально-виховного процесу, розширює діапазон освітньо-розвивальних послуг, зокрема:

- ❖ навчання і виховання рідною мовою;
- ❖ створення профільних класів: технологічного, природничого, суспільно-гуманітарного;
- ❖ здобуття освіти через екстернат;
- ❖ робота центру дошкільної підготовки;
- ❖ робота секцій МАН, гуртків, спортивних секцій, літературної студії «Пролісок»;
- ❖ дитяча організація «Дивосвіт».

Крім того вже не один рік Гельмязівська опорна загальноосвітня школа співпрацює з Черкаським національним університетом ім. Богдана Хмельницького, Білоцерківським аграрним університетом, Рівненським університетом водного господарства, Харківським національним аерокосмічним університетом. Викладачі цих ВНЗ проводять виїзні лекції, семінарські заняття та профорієнтаційну роботу. За останні п'ять років 42 випускники стали студентами цих вищих навчальних закладів.

З метою співпраці, взаємодопомоги, укладено угоди з спеціальною школою № 260 м. Києва, загальноосвітньою школою I-III ступенів № 19 м. Черкаси.

Укладені угоди з навчальними закладами допомагають школі, педагогічному і учнівському колективам:

- ❖ у розробці навчальних планів, програм із навчальних профільних предметів;
- ❖ у впровадженні в школі новітніх технологій навчання і виховання;
- ❖ у розробці методичного забезпечення для проведення профорієнтаційної роботи з учнями школи;
- ❖ в організації та проведенні для учнів школи олімпіад із природничих та гуманітарних наук;
- ❖ в отриманні спеціальної інформації щодо діяльності названих навчальних закладів;
- ❖ залученні до навчально-виховного процесу професорсько-викладацький складу вищих навчальних закладів.

Щодо організації профільного навчання, можна виділити такі позитивні аспекти даного шкільного округу:

- ❖ розширення культурно-освітнього середовища учнів;
- ❖ їхня соціалізація шляхом залучення до роботи різних колективів;
- ❖ об'єднання матеріально-технічного і кадрового потенціалу шкіл округу;
- ❖ створення постійно діючих творчих методичних лабораторій вчителів;
- ❖ забезпечення високого рівня підготовки вчителів сільської місцевості через науково-методичні консультації.

Управління освітнім округом здійснює Рада освітнього округу, яка складається з керівників загальноосвітніх навчальних закладів, що входять до складу округу та, за згодою, з представників місцевого самоврядування, місцевої влади. Вони сприяють реалізації нових реалій життя, насамперед в освітній сфері.

Опорні школи – Гельмязівська, Вознесенська, Пальмірська загальноосвітні школи I-III ступенів уклали Угоду про спільну діяльність з Черкаським національним університетом щодо підготовки учнів до проходження зовнішнього незалежного оцінювання, запровадили технології освітнього тестування у навчально-виховний процес, провели моніторинг навчальних досягнень учнів. Випускники 9-х та 11-х класів Пальмірсько-Вознесенського освітнього округу здійснили дистанційний

моніторинг навчальних досягнень з усіх предметів, крім англійської мови, а одинадцятикласники Гельмязівської школи – з фізики та математики у вигляді комп'ютерного тестування через мережу Інтернет. Після завершення тестування кожен учитель і учень має змогу переглянути тест, який виконувався. Результати моніторингового дослідження було проаналізовано, розроблено методичні рекомендації, проведено корекцію знань школярів.

Отже, створення системи комп'ютерного тестування Черкаського національного університету відіграє доволі велику роль у якісній підготовці старшокласників до зовнішнього незалежного оцінювання.

На разі активно ведеться робота по залученню до 10 класу найкращих дев'ятикласників, забезпечується широке інформування педагогічних працівників, батьків, школярів щодо освітніх послуг опорних закладів, розвитку нового напрямку – освітні вимірювання, заключено Угоду про співпрацю з Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини, постійно проводяться консультації педагогів і методистів районного методичного кабінету з Черкаського інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, особисто з заступником директора з питань зовнішнього незалежного оцінювання, кандидатом педагогічних наук Наталією Іванівною Лісовою.

Спираючись на набутий досвід, практику зовнішнього оцінювання, існування освітніх округів, хочу зазначити такі проблеми та шляхи їх вирішення.

Проблема перша. Недостатнє, а іноді зовсім відсутнє (через брак коштів) транспортне сполучення між школами.

Шляхи вирішення:

- ❖ повне охоплення сільських шкіл програмою «Шкільний автобус»;
- ❖ реконструкція та будівництво доріг районного значення;
- ❖ забезпечення сільських та приміських маршрутів пасажирським транспортом.

Проблема друга. Застаріла навчально-матеріальна база опорних шкіл.

Шляхи вирішення:

- ❖ залучення до благодійної діяльності територіальних громад, органів самоврядування, батьків учнів;

- ❖ компенсація з боку держави представникам малого бізнесу, сільськогосподарських підприємств за допомогу сільським школам;
- ❖ проведення благодійної акції «Випускник – рідній школі».

Проблема третя. Неналежна мотивація навчальної діяльності учнів.

Шляхи вирішення:

- ❖ програми з предметів, курсів, факультативів повинні відповідати інтересом і здібностями учня, тоді й кінцеві результати стануть кращими;
- ❖ у 10-му й 11-му класах профілізацію, індивідуалізацію й диференціацію навчання здійснювати на основі багатогранності вибору, створення умов не стільки для виявлення схильностей учнів, скільки для їх найбільш повного прояву;
- ❖ відбір методик відстеження результативності освітнього процесу;
- ❖ створення моделі «Школа – вищий навчальний заклад».

Проблема четверта. Обмеженість часу на вивчення і повторення програмового матеріалу до зазначеного терміну проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

Шляхи вирішення:

- ❖ уведення вчителям в межах кожної нової теми завдання з повторення та їхнього практичного застосування;
- ❖ до кожної теми (або кількох) проводити тести з метою перевірки повторювального матеріалу. Узагальнювальні тести можна проводити не тільки у кінці вивчення теми, а й у середині, об'єднавши їх у блоки.

Отже, на шляху якісної підготовки учнів сільської школи до зовнішнього незалежного оцінювання в освітньому окрузі маємо чимало проблем, які слід вирішувати на державному, регіональному, місцевому рівнях, але, однозначно за освітніми округами майбутнє сільських шкіл.

*С.В.Лобова,
завідувач Тальнівського
районного методичного кабінету*

ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАДАННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ТА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ У СІЛЬСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ОКРУЗІ

Впровадження якісної освіти сьогодні - це не лише забезпечення певної суми знань, умінь, навичок і навіть компетентностей, які відповідають державним стандартам, - вона можлива лише при створенні умов для побудови кожною дитиною індивідуальної освітньої траєкторії, що залежатиме від її здібностей, нахилів, уподобань, буде спрямована на їх розвиток, допомагатиме в самовизначенні та успішній самореалізації і яка неможлива без профілізації старшої школи

Зовсім непросто створити такі умови в сільському регіоні, адже протягом останніх років суттєво зменшився контингент учнів загальноосвітніх навчальних закладів (у Тальнівському районі за 5 років - більше як на 1.5 тис. осіб), щороку збільшується чисельність сільських малокомплектних шкіл (з 26 сільських закладів-19 малокомплектних), і відповідно - середня вартість утримання одного учня. У зв'язку з низькою наповнюваністю класів (менше 5 осіб) у цих школах зростає кількість дітей, які здобувають освіту за індивідуальною формою навчання (у 2011-2012 навчальному році - 115 учнів). Крім того, усім добре відома «ефективність» навчання в однопрофільних сільських школах, недостатність фінансування для створення необхідної матеріально - технічної бази.

Виходом із означеної ситуації та одним із шляхів вирішення протиріччя, яке склалося між вимогами суспільства та можливостями галузі, є її оптимізація і створення освітніх округів.

У Тальнівському районі робота з даного питання почалась давно: починаючи з 2003 року, вся територія регіону поділена на 8 освітніх округів, визначено 11 опорних закладів. З 1 вересня 2011 року створено 2 сільських округи: Соколівоцький і Кривоколінський, з 10 січня цього року ще один, найбільший,- Тальнівський. Причина організації роботи лише трьох об'єднань – недостатня кількість

шкільних автобусів (придбано 5, 4 з яких підвозять учнів у цих округах).

Існують різні моделі округів. У нашому регіоні вони всі функціонують як соціально-педагогічні комплекси, до складу яких входять дошкільні, загальноосвітні різних ступенів, позашкільні, вищі навчальні заклади, заклади охорони здоров'я та культури.

При створенні освітніх округів проведена значна робота з громадськістю, адже не всі відразу позитивно сприйняли це нововведення. Вагомим кроком у формуванні позитивної громадської думки стало прийняття сесією районної ради районних освітніх програм «Сільська школа Тальнівщини» та комплексної «Освіта Тальнівщини» на 2011-2015 роки, у яких велика увага приділялась вирішенню означеного питання.

У програмах передбачається створення освітніх округів, придбання шкільних автобусів, паливо-мастильних матеріалів і їх обслуговування; введення посад психологів, медсестер, концертмейстерів, хореографів, логопедів (25 ставок на суму 560 тис. грн.); доплати за виконання обов'язків голови ради округу (25% посадового окладу директора школи), заступника (20% посадового окладу директора школи), секретаря (10% посадового окладу директора школи); організація роботи міжшкільних факультативів і гуртків; зміцнення матеріально- технічної бази опорних шкіл (передбачено 3300 тис. грн.); оснащення опорних закладів сучасними кабінетами з природничо - математичних дисциплін, мультимедійною та комп'ютерною технікою, збільшення гуртків позашкільних закладів на їх базі (на 7 ставок). Також передбачена реорганізація шкіл в освітніх округах та створення ще одного закладу нового типу. З цією метою будуть використовуватись різні джерела фінансування, чільне місце серед яких займатимуть субвенції сільських рад. З метою залучення додаткових коштів для фінансування освітніх округів та запровадження громадсько-державного управління освітою до складу їх рад введені сільські голови, меценати, керівники господарств та підприємств.

Є вже певні напрацювання в даному напрямку. У 2011 році в Соколівоцькому окрузі виділено сільськими радами субвенції на загальну суму 22200 грн, Кривоколінському - 48 тис. грн., які використані на ремонти закладів, матеріально- технічне забезпечення. Тальнівська міська рада виділила субвенцію в сумі 90 тис. грн. для

придбання шкільного автобуса для опорної Тальнівської ЗОШ І-ІІІ ст. №2. У 2012 році планується в Соколівоцькому освітньому окрузі додаткові надходження від сільських громад на суму 47 тис.грн, у тому числі- 12 тис. грн. на підвезення учнів з с.Антонівки до сіл Кобринова Гребля та Соколівочка.

Рух шкільних автобусів в освітніх округах дає змогу організувати викладання предметів у різних малокомплектних школах фахівцями, дозволяє забезпечити учителів навантаженням, підвищити якість освіти за рахунок здорової конкуренції та мотивацію до саморозвитку і вдосконалення. Кадровий потенціал новостворених освітніх округів досить високий, що дає можливість залучити кращих педагогів до організації методичної роботи з педагогічними кадрами. На базі Кривоколінського, Тальнівського №1 НВК та Соколівоцької ЗОШ створені методичні центри освітніх округів, де освітяни можуть отримати консультації, проводяться спільні семінари, майстер - класи вчителів, які атестуються, засідання школи молодого вчителя та керівника. У Кривоколінському освітньому окрузі ефективно використовується книжковий фонд бібліотеки опорного закладу (сформований за кошти мецената Мовчана В.П.).

На основі використання структурно - описової моделі освітнього округу під керівництвом районного методичного кабінету напрацьовується науково- методичне забезпечення діяльності округів. Розроблена модель розвитку обдарованості учнівської молоді в окрузі, яка успішно функціонує.

Усі новостворені округи досить різнопланові, мають свою специфіку організації навчально - виховного процесу.

Найменший – Соколівоцький - включає Кобриновогребельську ЗОШ І-ІІ ст., Кобриновогребельський ДНЗ, Соколівоцьку ЗОШ І-ІІІ ст. (опорну), Соколівоцький ДНЗ, РБДЮ, Вінницький національний аграрний університет та об'єднує декілька сіл в яких відсутні школи (с. Степна, с. Червоне, с. Антонівка). Його особливістю є близькість опорного закладу до м. Тального. Спочатку тут не планувалося створення округу, але з приходом молодих директора та заступників школа почала розвиватися швидкими темпами. У закладі сформована хороша матеріально - технічна база, організоване профільне навчання (технологічний профіль, інформаційні технології у 10 та спортивний в 11 класах), впроваджуються інноваційні технології, заклад є

експериментальним майданчиком регіонального рівня з проблеми «Виховання культури демократії старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій». 60% (94 особи) учнів округу навчаються в Соколівоцькій ЗОШ I-III ступенів, з них під'їжджає 45 % (42 особи) з 5 населених пунктів (в тому числі і з м. Тального -4 особи). Усі шкільні автобуси знаходяться на стоянці у м.Тальному, що дає змогу дітям для здобуття освіти переміщатися з міста у сільські населені пункти і навпаки, навчатися у закладі, який подобається. На базі Соколівоцької ЗОШ I- III ст. працює гурток РБДЮ «Основи комп'ютерної графіки та вебдизайну», який підсилює профільне та допрофільне навчання.

У перспективі планується налагодити співпрацю округу з Тальнівською музичною школою, Тальнівським будівельно-економічним коледжем (там готують програмістів) та Тальнівською ДЮСШ.

1 вересня 2011 року створено Кривоколінський освітній округ у складі Кривоколінського навчально-виховного комплексу «дошкільний навчальний заклад - загальноосвітня школа I-III ступенів», Павлівського I навчально-виховного комплексу «дошкільний навчальний заклад - загальноосвітня школа I-II ступенів», Корсунської загальноосвітньої школи I-II ступенів, Піщанського навчально-виховного комплексу «дошкільний навчальний заклад - загальноосвітня школа I-II ступенів», Корсунського дошкільного навчального закладу «Малятко», Тальнівського районного будинку дітей та юнацтва, Тальнівської дитячо-юнацької спортивної школи, Кривоколінської амбулаторії, хуторів Новопавлівка і Добрянка, с. Чеснопіль, Уманського державного педагогічного університету ім. П.Г.Тичини.

Із 230 дітей, які навчаються в окрузі, 105 (46%) здобувають освіту в Кривоколінському НВК, під'їжджають з 8 населених пунктів 34 особи (32%), з них у 10-11 класи-9 учнів (33%) з 4 сіл та м. Тального. В опорному закладі створена чудова матеріально технічна база, за кошти Мовчана В.П добудовано дошкільний підрозділ, центр культури та дозвілля, танцювальний клас, на дольовій участі – спортивний майданчик.

У навчально- виховному комплексі організоване поглиблене та профільне вивчення української мови і літератури, створено філіал РБДЮ (працює 7 гуртків, виділено 3.5 ставки), діють гуртки

Тальнівської ДЮСШ, якими охоплені і ті діти, що не навчаються в Кривоколінському НВК, а приїжджають на заняття з інших закладів округу.

З метою розвитку творчих здібностей учнів та студентів, відродження національної фольклорно – етнографічної спадщини українського народу, долучення вихованців до витоків народного декоративно – прикладного мистецтва, виховання свідомого громадянина - патріота своєї держави на базі Кривоколінського НВК І-ІІІ ст. створено філію Малої академії народного мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини за різноманітними напрямками.

Завдяки плідній співпраці у 2011 році в НВК було проведено спільний з УДПУ ім. Тичини регіональний науково-практичний семінар, а також, починаючи з 2009 року, - чисельні майстер-класи, виставки-огляди, фестивалі на базі педуніверситету. У літній період створюються в закладі необхідні умови для студентів УДПУ ім. Тичини, які проходять фольклорно-етнографічну педагогічну практику. За умовами угоди УДПУ ім. П.Г.Тичини зобов'язався зараховувати кращих учнів, випускників Кривоколінського НВК І-ІІІ ступенів, до складу студентів поза конкурсом.

Кривоколінським НВК підписана угода з Тернопільським національним економічним університетом про спільну науково-дослідну роботу з проблеми «Психодіагностичні технології самореалізації вчителів та учнів в освітньому процесі сільської школи»; створюється на базі закладу регіональний експериментальний майданчик, метою якого є вивчення психоемоційного клімату у Кривоколінському НВК, формування науково обґрунтованих рекомендацій стосовно розвитку і збагачення самореалізаційного потенціалу вчителів і учнів сільської школи.

У закладі організовано роботу учнівського самоврядування, створено козацьку організацію «Молода січ».

Кривоколінський НВК став не лише освітнім, а й культурним та духовним центром округу, щороку тут проводяться народні свята, представницькі заходи за участю керівництва та видатних людей району, області, держави, представників вищого духовенства країни; організовуються виставки, конкурси, творчі зустрічі, концерти, поїздки для кращих учнів закладу до мальовничих куточків України та за кордон.

Активну участь у формуванні морально-етичних цінностей школярів беруть священнослужителі, організовано роботу гуртка «Християнська етика», упроваджуються спільні благодійні проекти, щороку працює оздоровчий табір духовного спрямування біля річки Синюха.

Перспективи розвитку Кривоколінського округу: реорганізація Піщанського НВК І-ІІ ст. в НВК І ст., Корсунської ЗОШ І-ІІ ст. в Корсунський НВК І-ІІ ст., організація двопрофільних класів в старшій школі опорного закладу, встановлення нового сучасного НКК, побудова дитячого майданчика для дошкільного підрозділу в опорному закладі.

Найбільшим та найпотужнішим освітнім округом району є Тальнівський, хоча він функціонує лише декілька місяців. До складу округу входить 4 міських загальноосвітніх, 3 позашкільних, 7 дошкільних закладів освіти, 2 сільських навчально-виховних комплекси, 2 сільські загальноосвітні школи І-ІІІ ст., 2 сільських дошкільних навчальних заклади, Тальнівський будівельно-економічний коледж та декілька вишів. У межах округу створено 3 опорних заклади освіти: Тальнівська ЗОШ І-ІІІ ст. №2, Тальнівський НВК та Тальнівський економіко-математичний ліцей, вони мають різну профілізацію, що дозволяє учням вибрати профіль відповідно до здібностей та уподобань. Профільне навчання в окрузі здійснюється не тільки в опорних школах, а й залежно від обраного профілю може реалізовуватися на базі інших суб'єктів освітнього округу, зокрема у позашкільних навчальних закладах.

Із 1439 учнів, які навчаються на базі опорних закладів, 142 (10%) під'їжджає з інших населених пунктів. В Тальнівський НВК - 62 особи з 14 сіл, Тальнівську ЗОШ №2- 64 учні з трьох сіл, у Тальнівський економіко-математичний ліцей-11 осіб з 5 сіл.

Всі опорні заклади мають належну матеріально – технічну базу, по 2 комп'ютерних класи, мультимедійні дошки, проектори та іншу апаратуру.

На базі опорних Тальнівського НВК «загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №1-гімназія», Тальнівського економіко-математичного ліцею створені Експериментальні майданчики всеукраїнського рівня з проблеми «Науково-методичні засади впровадження вітчизняної моделі медіаосвіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів».

Регіональний експериментальний майданчик з проблеми «Виховання культури демократії старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій» працює на базі Тальнівської ЗОШ І-ІІІ ст. №2.

Опорні заклади беруть участь у Національному проекті «Відкритий світ» - Тальнівський НВК «загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №1-гімназія», Тальнівська ЗОШ І-ІІІ ст. №2; обласному проекті «Організаційний механізм упровадження інноваційних технологій та здійснення психолого-педагогічної підготовки вчителів (викладачів) з освітніх вимірювань» - Тальнівський економіко – математичний ліцей.

З метою створення умов для розвитку творчих здібностей обдарованих дітей, підвищення результативності участі в предметних олімпіадах і конкурсах, за рахунок перерозподілу годин в окрузі на базі Тальнівських НВК та економіко - математичного ліцею організовано роботу міжшкільних факультативів з 9 предметів, у яких бере участь 184 дитини, з них - 21(12%) з сільської місцевості. Для цього виділено 17 годин. Розроблено положення про міжшкільні факультативи, спільний навчальний план округу, підготовлено розклад занять, педагогами створені авторські програми, затверджені радою РМК та запроваджені наказом відділу освіти. Навчання здійснюється за очно - заочною формою, групові заняття та індивідуальні консультації проводяться по суботах та в інші дні, зручні для учнів, заочне навчання здійснюється в дистанційному режимі. Практика впровадження міжшкільних факультативів (впроваджуються 2 рік) показала ефективність даного виду роботи: збільшилась кількість учнів членів МАН, підвищилась результативність участі їх в обласних олімпіадах та конкурсах, зросла кількість учасників та переможців з сільських шкіл. У минулому році учениця сільської школи, яка брала участь у міжшкільному факультативі, виборола 2 місце в обласному етапі конкурсу-захисту робіт учнів - членів МАН.

Для розвитку творчих здібностей школярів створені центри роботи з обдарованими дітьми на базі РБДЮ та Тальнівського економіко-математичного ліцею.

У межах округу працює 9 дошкільних навчальних закладів та 2 дошкільні підрозділи НВК, опорним визначено Тальнівський ДНЗ №1 «Ромашка». Із 195 дітей, які відвідують ДНЗ «Ромашка» - 38 (19 %)

підвозяться з сільської місцевості. У дитячому садку з 8 груп одна працює за 12-годинним робочим днем, відкриті дві логопедичні групи для дітей з вадами мовлення (34 дитини), введена ставка практичного психолога та інструктора з фізкультури, створено сайт закладу, який брав участь у Всеукраїнському конкурсі сайтів ДНЗ.

Перспективи розвитку округу: реорганізація Білашківської та Колодистенської ЗОШ I-III ст. в ЗОШ I-II ст., Гордашівського НВК I-III ст. в НВК I-II ст., Тальнівської ЗОШ I-III ст. №2 у спеціалізовану школу з поглибленим вивченням природничих дисциплін; залучення до освітнього округу закладів культури (Тальнівської музичної школи, районних бібліотек , Будинку культури), реабілітаційного центру.

Як свідчить досвід перших спроб створення округів у районі, вони є провідниками нового підходу до надання послуг в освіті і мають стати важливими елементами державно-громадської організації освітнього процесу, що дозволить залучати додаткові надходження, а також ефективно використовувати наявні державні кошти для забезпечення якісної освіти, її оцінювання і розробляти стратегію розвитку освітньої галузі з урахуванням інтересів і ресурсів різних регіонів та учасників освітнього процесу. Але під час організації їх ефективної роботи виникає багато проблем, більшість з яких стосуються підвезення учнів, а саме:

- 1) шкільні автобуси, які сертифіковані для перевезення учнів («Богдан», «Еталон»), не пристосовані до сільських доріг;
- 2) відсутня єдина модель шкільного автобуса, яка б була проста в обслуговуванні та в ремонті (у нас 5 автобусів і всі різних моделей) в результаті затрачаються значні зусилля та кошти;
- 3) відсутні шкільні автобуси, розраховані на 10-12 посадкових місць (для малих населених пунктів, де перевозиться 2-3 дитини);
- 4) велика кількість транспорту вимагає створення автопарків на базі відділів освіти, де б здійснювалась стоянка та обслуговування автобусів (дорейсові і післярейсові техогляди, поточні ремонти, медичні допуски);
- 5) недостатня кількість автобусів для створення і функціонування освітніх округів і відсутність коштів для їх придбання.

Також немає штатних розписів опорних закладів, типових положень створення методичних центрів округів та ін.

З метою вирішення названих проблем, підвищення ефективності роботи шкільних освітніх округів необхідно скоординувати зусилля всіх зацікавлених сторін з таких питань:

- розробки нормативної бази створення автопарків на базі відділів освіти (положення, штатні розписи, рішення сесії обласної ради, включення в обласні освітні програми).
- озвучення пропозицій щодо сертифікації, підвищення якості шкільних автобусів та їх відповідності вимогам покупців;
- розробки механізмів формування бюджетів освітніх округів, фінансування закладів освіти у складі округу, взаємодії бюджетів різних рівнів при фінансуванні освітніх установ округу, фінансування міжшкільних факультативів, курсів за вибором та гуртків;
- узгодження штатних розписів опорних закладів.

Для підвищення ефективності діяльності освітніх округів просимо також науково-педагогічних працівників Черкаського ОШОПП підготувати збірник існуючих нормативних документів з питань діяльності освітніх округів (моделі, положення, зразки навчальних планів округів, положення про міжшкільні форми роботи тощо). На часі також підготовка рекомендацій щодо оцінювання діяльності освітніх округів, інструментарій моніторингових досліджень з даного питання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відничук М., Мельник Н. Освітні округи.-К.: Шк. Світ, 2010.-128 с.
2. Осадчий І.Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком: Монографія.-К.: Шкіл. Світ,2005.-260с.
3. Положення про освітній округ. Постанова Кабінету міністрів України від 27.08.2010р.3777//www.kmu.gov.ua
4. Процак О.Ю. Розробка моделей організації управління освітою на місцевому рівні: національний та зарубіжний досвід.-К.:Гнозис, 2007.-230 с.
5. Святенко О. Порядок створення та основні завдання освітнього округу// Практика управління закладом освіти.-2010.-№11.-С.23-25.

Т.Є.Хронік,
завідувач районного методичного
кабінету відділу освіти Городищенської
райдержадміністрації

ОСВІТНІЙ ОКРУГ ЯК ПРОСТІР ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ЧЕРЕЗ ГУРТКОВУ РОБОТУ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

Є безліч визначень поняття "сучасна школа", але найзагальніше з них є таке: це школа, яка відповідає запитам часу.

Сьогодні єдиний засіб зробити якісну освіту доступною – це надати можливість навчатися сучасним школярам *в освітніх округах*, які забезпечують належні умови для розвитку їх життєвих компетентностей, дають більше можливостей для розвитку творчих та інтелектуальних здібностей вихованців.

Робота відділу освіти Городищенської райдержадміністрації, районного методичного кабінету спрямована на розширення освітньо-розвивальних послуг округів. Це, перш за все, включення нових суб'єктів до складу освітнього округу, проект якого я хочу презентувати.

У районі створено Городищенське районне територіальне відділення Малої Академії наук України, яке з 2010 року є структурним підрозділом Городищенської районної станції юних туристів та об'єднує учнів навчальних і позашкільних закладів району, здатних до наукового пошуку, зацікавлених у підвищенні свого інтелектуального та культурного рівня, що бажають поглибити свої знання як з окремих предметів, так і в галузі сучасних наукових знань (наказ відділу освіти Городищенської райдержадміністрації «Про організацію роботи районного територіального відділення МАН» №313 від 30.12.2010 року).

Діють 6 гуртків за запитам:

1. Філологічний (українська мова та література, 18 учнів, 2 год.), вчитель Городищенського економічного ліцею Шланчак Н.Г.
2. Філологічний (англійська мова, 12 учнів), вчитель Городищенської ЗОШ І-ІІІст.№2 Шастун В.А.;
3. Історичний – (24 учні, 4 год.), вчитель Дирдинської ЗОШ І-ІІст. Кирпата І.М.;

4. Біологічний (11 учнів, 4 год), вчитель Мліївської ЗОШ І-ІІІст.№2 Шаргородська Л.О.;
5. Математичний (12 учнів, 2 год.), вчитель Городищенської ЗОШ І-ІІІст.№2 Зобенько Л.В.;
6. Фізичний (11 учнів, 2 год.), вчитель Городищенської ЗОШ І-ІІІст.№3 Гудзь А.В.

Наповнюваність груп невелика – від 10 до 15 осіб: це необхідна умова для повноцінної роботи з кожним учнем, інакше учителю буде важко охопити належною увагою всіх. Вік слухачів – 14-17 років, тобто 8-11 кл., групи дітей є різновіковими.

Позитивним у роботі є те, що управління ним здійснюють досвідчені, готові до інноваційних змін педагоги: 4 вчителі вищої категорії, 2 вчителі І категорії, з них 1 вчитель –методист, 1 – старший учитель. За їх сприяння учні поглиблюють знання з базових дисциплін, отримують кваліфіковані рекомендації з вибору теми та написання науково-дослідницької роботи.

Загалом до гуртків МАН залучено 88 учнів із 13 навчальних закладів та 9 населених пунктів (м.Городище, с.Мліїв, с.м.т.Вільшана, с.Вербівка, с.Петропавлівка, с.Старосілля, с.Товста, с.Хлистунівка, с.Дирдин). Гуртки працюють щосуботи згідно складеного розкладу,

За даними анкетування дітей щодо мотивації відвідування, відповіді є такими:

- поглибити знання з предмета – 100%
- розширити коло спілкування однодумців - 43%
- спробувати свої сили в науково-дослідницькій роботі -62%
- поглибити знання з досліджуваної теми – 45%
- виявити себе на науковій ниві - 58%
- зміцнити знання з предмета для успішного проходження ЗНО, ДПА- 81%

Перед відділом освіти не ставиться мета щодо роботи тільки з обдарованими діти, а першочерговою метою є створення умов для особистісного розвитку школяра, який самостійно виявив бажання здобувати додаткові знання, щоб навчання було радісним процесом самопізнання й саморозвитку з авторитетним вчителем-керівником гуртка.

Чому через гурткову роботу? Переконані, що саме керівник гуртка має відмовитися від жорсткої заорганізованості навчального процесу й обмеження учнів у рамках стандартних навчальних планів.

На перший погляд, така робота схожа на діяльність міжшкільного факультативу. Але факультатив має дещо інші задачі. Він передбачає розширення для учня інформативного поля даної дисципліни, поглиблення знань, це не копія уроку, але все ж таки включає у себе багато його елементів. Метою ж роботи позашкільного закладу є створення сприятливих умов для розкриття й реалізації творчого потенціалу обдарованих, здібних, зацікавлених дітей. Тому чи не найважливішим завданням цього закладу є розвиток нестандартного мислення учнів.

Кожна дитина з пересічними здібностями, під час роботи на таких заняттях розвивається, отримує профорієнтаційні знання, самовизначається для майбутньої професії (а це важливо: адже всі професії вимагають не лише геніїв, а й старанних обізнаних виконавців). У позашкільному навчальному закладі є реальні можливості розвитку мотивації учня на продовження професійної освіти в обраному ним напрямку діяльності.

Наведу ще один позитивний момент. У процесі спільної роботи за таких умов часто відбувається несподіваний інтелектуальний поштовх і дитина опиняється на новому, вищому рівні розвитку, що їй дозволяє стати творцем.

Тому основними ознаками педагогічних технологій, орієнтованих на роботу з обдарованими школярами в гуртках МАН, є саме ускладнення змісту навчального матеріалу, збільшення обсягу теоретичного матеріалу, виконання учнями індивідуальних завдань, упровадження науково-дослідницької, пошукової, експериментальної, проектної діяльності учнів, підвищення рівня самостійної роботи, створення умов для реалізації природних обдарувань особистості, при цьому основними стратегіями навчання дітей з високим розумовим потенціалом є прискорення та збагачення.

Можна виділити такі позитивні аспекти суб'єкту освітнього округу щодо реалізації профільного навчання:

- розширення культурно-освітнього середовища школярів;
- їхня соціалізація шляхом залучення до роботи різних колективів;
- більші можливості забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії школяра шляхом об'єднання матеріально-технічного і кадрового потенціалу шкіл;

- наявність кваліфікованого спеціаліста з певного предмета;
- відвідують тільки зацікавлені учні (навіть учні, які займають високі місця на інтелектуальних конкурсах, потребують спілкування з тими, хто міг би разом з ними обговорювати різні типи завдань, різні способи їх розв'язання);
- це додаткова безкоштовна освітня послуга для тих, хто хоче більше знати.

На сьогодні є певні здобутки:

Районний етап:

41% взяли участь у районному етапі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН;

29% - стали переможцями та призерами I (районного) етапу.

Обласний етап:

22% взяли участь у обласному етапі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН;

12% - стали переможцями та призерами II (обласного) етапу;

Методичний осередок у позашкільному закладі працює під девізом: «Шукаємо. Вивчаємо. Апробуємо. Передаємо досвід». Його діяльність багатопланова: проведення семінарів, дискусій, «ділових ігор», різних типів занять, обговорення сучасних новітніх методик, технологій.

Діяльність осередку спрямована на:

- особистісну орієнтацію змісту освіти, яка передбачає розвиток творчих здібностей учнів, індивідуалізацію їх навчання з урахуванням інтересів і нахилів;
- співпрацю і співтворчість учителя та учнів на заняттях;
- стимулювання розвитку і саморозвитку учнів;

Вбачаємо проблеми:

- недостатнє матеріально-технічне забезпечення унеможливорює впровадження інформаційних технологій для удосконалення сучасного заняття;
- під'їзд учнів (субота – рух шкільного автобуса не передбачений);
- оплата праці педагога як керівнику гуртка (урок вчителя вищої категорії – 133 грн., заняття керівника гуртка – 99 грн.).

Потужне підвищення якості освіти – це впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. На сьогодні для означеного позашкільного навчального закладу більш важливе питання придбання НКК (навчально-комп'ютерного комплексу), ніж

підвіз дітей "Шкільним автобусом". Проблеми є, а їх вирішення – питання часу.

*В.Б.Стилик,
завідувач районного методичного
кабінету відділу освіти
Чорнобаївської райдержадміністрації*

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З КЕРІВНИМИ ТА ПЕДАГОГІЧНИМИ КАДРАМИ НА ЕТАПІ СТВОРЕННЯ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ

Національна політика в освітянській галузі має бути спрямована на створення такої моделі освіти, яка б сприяла формуванню високоморальної творчої особистості, становленню громадянина і патріота України, давала б рівний шанс усім для здобуття доступної та якісної освіти.

Саме такою моделлю, враховуючи демографічну ситуацію, відсутність належного ресурсного забезпечення закладів освіти, зарубіжний досвід та окремі приклади вітчизняного, є освітні округи.

Процес створення освітніх округів є складним: потребує управлінської компетентності, організаторських здібностей, значних зусиль, щоб забезпечити дотримання передумов створення округів, спираючись на державну нормативно-правову базу, враховуючи особливості району та наявність достатньої кількості шкільних автобусів.

Упродовж кількох років вивчено досвід роботи різних моделей освітніх округів, відстежувався рівень здійснення інноваційної діяльності сільських шкіл – суб'єктів освітнього округу у підвищенні якості навчання і виховання, шляхи профілізації старшої школи. Зважаючи на певну складність упровадження педагогічних інновацій у діяльність сільських шкіл, було вирішено розв'язати дані проблеми з позицій системного підходу шляхом реалізації взаємопов'язаних заходів на районному та місцевому рівнях за трьома напрямками: організаційному, науково-методичному і моніторинговому.

Як результат:

- розроблено структурно-описову модель округу;
- сформовано готовність як адміністрацій, так і педагогічних працівників до роботи в умовах освітнього округу;

- модернізовано систему роботи навчально-виховних закладів (суб'єктів округу) в освітніх округах;
- оптимізовано діяльність методичної та соціально-психологічної служби;
- розроблено та експериментально апробовано інструментарій для прогнозування попиту на ті чи інші профілі, моніторингу якості профільного навчання;
- апробовано оптимальну форму організації профільного навчання в сільських малокомплектних школах – внутрішньокласну профілізацію;
- проведено експертизу ефективності різних моделей допрофільної підготовки та профільного навчання, спрямованих на формування єдності наскрізних ключових компетентностей;
- створено банки освітніх округів, розроблено науково-методичне забезпечення їх функціонування, районний банк інформації з проблем діяльності освітніх округів.

З метою забезпечення поетапного переходу старшої школи на профільне навчання в Чорнобаївському районі завершено формування освітніх округів, які сприяють організації та забезпеченню профільного навчання учнів, а особливо сільських шкіл із малою наповнюваністю.

Освітні округи створюються з урахуванням тенденцій демографічної ситуації з метою об'єднання та координації зусиль суб'єктів округу; створення єдиного освітнього простору для забезпечення рівного доступу дітей відповідного віку до якісної дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, допрофесійної підготовки незалежно від місця їх проживання; надання можливості учням навчальних закладів освітнього округу здобувати знання та необхідні компетенції з обраного профілю; ефективного використання творчого потенціалу педагогічних працівників; раціонального використання навчально-методичної, матеріально-технічної бази суб'єктів округу, її зміцнення та модернізації; забезпечення учням можливості вибору індивідуального освітнього напрямку; впровадження сучасних педагогічних технологій та методик, інтерактивних форм навчання та виховання; координації навчально-виховного процесу суб'єктів округу.

Створенню округів передувала велика аналітична робота. Було проаналізовано мережу ДНЗ, ЗНЗ. З метою розвитку творчих

здібностей дітей сформовано мережу із 43 профільних груп: філологічного напрямку - 17, суспільно-гуманітарного - 9, природничо-математичного - 14, технологічного – 2, спортивного – 1.

Створення освітянського середовища вимагало відповідного нормативно-правового забезпечення. З цією метою:

- розроблено Модель освітнього округу, де прогнозованим результатом є рівний доступ до здобуття загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної підготовки й формування соціально зрілої, конкурентоспроможної творчої особистості, здатної до самореалізації;

- укладено Програму дослідно-експериментальної діяльності з упровадження моделі освітнього округу терміном до 2015 року;

- розроблено Положення про освітній округ, Положення про опорну школу в освітньому окрузі, Положення про раду директорів.

Усі зазначені документи доведено до відома керівників закладів і є підставою для організації діяльності навчально-виховних закладів у освітніх округах.

Ми маємо перші паростки позитивного досвіду щодо організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами в умовах створення освітніх округів.

Перш ніж спланувати науково-методичну роботу (визначати структуру, зміст та форми), проведено об'єктивне діагностування рівня професійної компетентності керівних та педагогічних кадрів для забезпечення особистісно орієнтованого підходу, що сприяє підвищенню професіоналізму кожного – найважливішої запоруки якісної освіти.

При визначенні структури науково-методичної роботи на рівні РМК включено організацію науково-методичної роботи з директорами опорних окружних шкіл, їх заступниками, психологами, враховуючи кількість округів, профільність, інші місцеві особливості та реальні можливості. Звернуто увагу на створення таких організаційно-структурних одиниць: методологічний семінар, семінар-практикум, семінар-тренінг, проблемний семінар, майстер-класи, презентація творчих портфоліо та проєктів, методичні мости, інформаційно-методичний банк для управління роботою освітніх округів, видавнича діяльність, індивідуальні та тематичні консультації тощо.

На етапі створення освітніх округів, обговорення пріоритетних проблем їх функціонування, узагальнення та представлення досвіду інноваційної діяльності окремих загальноосвітніх закладів на Чорнобаївщині було проведено ряд заходів, зокрема:

- методологічний семінар для директорів ЗНЗ «Про удосконалення організації профільного навчання старшокласників» на базі Жовнинського НВК;

- семінар-практикум для заступників директорів з НВР «Практична реалізація моделі внутрішкільної системи підготовки вчителів до інноваційної діяльності» на базі Чорнобаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів №1;

- проблемний семінар для директорів навчальних закладів Чорнобаївського, Староковрайського, Мельниківського освітніх округів «Організаційне та науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів»;

- семінари-практикуми для вчителів різних фахів з проблем «Упровадження педагогічних інновацій у діяльність загальноосвітніх начальних закладів сільського регіону» та «Сучасні освітні технології, методики, інтерактивні форми роботи в профільній школі, освітньому окрузі»;

- засідання інтервізійної групи з проблеми «Розробка діагностичного інструментарію психологічного супроводу профільного навчання та його використання в роботі психологічної служби»;

- методичні мости з педпрацівниками Золотоніського району.

Належній організації роботи сприяла видавнича діяльність працівників РМК. Щомісяця готувалися інформаційно-методичні посібники, зокрема:

- «Організація профільного навчання в загальноосвітній школі: нормативно-організаційні та методичні аспекти»;

- «Діагностичний інструментарій психологічного супроводу профільного навчання»;

- «Організація навчально-виховного процесу в сучасному закладі освіти»;

- «Формування професійної компетентності педагогічних працівників».

Інноваційний освітній простір, який утворюється в результаті створення округів, має спонукати методичну службу, керівників

зкладів освіти до збагачення та оновлення форм науково-методичної роботи, а задача відділу освіти полягає в тому, щоби створити освітянську територію з освітніх округів, де б у кожному окрузі були максимальні умови для задоволення потреб населення, що мешкає на його території, а також скоординувати роботу всіх ДНЗ, ЗНЗ, що входять до певного округу.

Саме тому, у 2012-2013 н. р. необхідно звернути увагу на створення оптимальної, гнучкої, динамічної, демократичної системи управління науково-методичною роботою з прогнозуванням кінцевого результату. Для цього варто зробити акценти на визначенні структури, змісту та форм роботи з керівними та педагогічними кадрами, які працюють в умовах функціонування освітніх округів, щоби забезпечити збалансовану координацію науково-методичної роботи, не допускаючи при цьому перевантаження освітян, і спрямувати її на створення сприятливої творчої атмосфери, розповсюдження в колективах передового перспективного досвіду; стимулювання педагогів до впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес, до участі в експериментально-дослідницькій діяльності. Окрім цього, потрібно надавати самостійність навчальним закладам округу, не стримувати ініціативу, в той же час, позитивно впливати на їх роботу. Вважаю за необхідне в РМК розробити координаційну карту проведення відповідних науково-методичних заходів, які організуються на районному та окружному рівнях.

У зміст науково-методичної роботи мають бути включені теми, які є актуальними, перспективними і необхідними для вирішення, а саме: «Освітній округ – соціально-культурний центр громади», «Впровадження програми варіативного компоненту із залученням учнів різних навчальних закладів для надання освітніх послуг», «Демократизація та гуманізація управлінської діяльності та шкільного життя», «Генерування інноваційних ідей в діяльність освітніх округів», «Маркетингова діяльність у наданні якісної освіти», «Формування духовного світу особистості засобами навчальних предметів», «Методика проведення моніторингових досліджень результативності роботи округу» та інші.

Сьогодні кожний освітній округ має опорний заклад, покликаний координувати методичну роботу, давати навчально-методичні консультації педагогам, організувати систему заходів, спрямованих

на розвиток активності, творчого потенціалу педагогів, упровадження досягнень ППД. Опорні заклади функціонують згідно з планами роботи, затвердженими відділом освіти.

Без сумніву, ця робота потребує постійного відслідковування та корекції. Цими питаннями опікуються районний методичний кабінет, керівники опорних закладів, адміністрація закладів, що входять до освітніх округів.

Отже, безперечно, що проблема забезпечення умов для рівнодоступної якісної освіти має першочергове значення. І лише системний підхід, забезпечення ефективної взаємодії сприятимуть позитивному результату.

*Л.Я.Римар,
завідувач районним методичним
кабінетом відділу освіти
Кам'янської райдержадміністрації*

ОСВІТНІ ОКРУГИ: НАДБАННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні найактуальнішою є проблема доступності якісної освіти. В умовах масштабного переходу до інформаційної стадії розвитку освіта потребує кардинальних змін та повинна виконувати замовлення суспільства - виховати високоосвічених громадян, які спроможні постійно поновлювати свої знання і здатні до адаптації та реалізації свого життєвого потенціалу. Мова йде не тільки про розробку й упровадження нового змісту освіти, нових педагогічних технологій, а, перш за все, про розумне реформування освітньої системи, якісної зміни у способі діяльності працівників освіти, стилі їх професійного життя та мислення. Чому виникла така потреба саме сьогодні?

Особливої актуальності цей процес у нашому районі набув, як сільської місцевості, де більшість шкіл - малокомплектні. Постає гостро питання про оптимізацію навчальних закладів та й діти сільських шкіл у більшості випадків не можуть користуватися послугами репетиторів та отримати якісну допрофільну підготовку, тому і виникло питання, що перспективним напрямком розвитку системи освіти і одним із оптимальних шляхів здобуття якісної освіти

є створення освітніх округів, адже це дає можливість учням вибрати відповідні профілі, отримати продуктивні знання, а в підсумку - успішно використати їх, щоб пройти зовнішнє незалежне оцінювання чи державну підсумкову атестацію та вступити до вищих навчальних закладів України або і закордону.

Функціонування освітніх округів з серпня 2010 року було законодавчо унормовано статтею 9 Закону України «Про загальну середню освіту». Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 777 затверджено Положення про освітній округ. Тож утворення двох освітніх округів у нашому районі (на базі еколого-економічного ліцею м.Кам'янки та МНВК) здійснювалося на підставі установчої угоди про спільну освітню діяльність, яку було укладено між навчальними закладами та установами, що входять до їх складу.

Основними напрямками діяльності округів та відділу освіти стало вирішення таких проблем:

- організація підвезення учнів;
- створення сприятливих умов отримання вихованцями й учнями якісної освіти та розвитку їхніх здібностей;
- систематично та своєчасно інформувати громадськість району про освітні послуги;
- надання допомоги у виборі профілю навчання;
- створення матеріально-технічної бази, що могла б забезпечити потреби наукового, культурного, освітнього середовища округу;
- сприяння впровадженню сучасних навчально-виховних та управлінських технологій;
- стимулювання професійного зростання, підвищення педагогічної майстерності педагогічних кадрів.

Отже, округи створювалися не як реакція на погіршення стану, а як удосконалення системи освіти району. У той же час їх створення було орієнтоване на поетапний розвиток і модернізацію закладів освіти, тому що звільнення та перерозподіл ресурсів між освітніми закладами сприяли створенню нових освітніх можливостей. Саме в освітньому окрузі забезпечується спільна діяльність різноманітних навчальних закладів, оптимальне використання їх матеріально-технічних, фінансових та кадрових ресурсів, що якраз забезпечує освітні потреби вихованців та запити батьків.

Міжшкільний навчально-виробничий комбінат - це опорний навчально-виховний заклад освітнього округу, який задовольняє потреби громадян у поглибленні трудової підготовки учнів старшої ланки, забезпечує реалізацію потреб особистості в отриманні професійної і профільної підготовки відповідно до їх інтересів і здібностей. Учніський контингент формується з числа учнів 10 - 11 класів, які зараховані в технологічні класи на основі побажань самих дітей. У 2011-2012 навчальному році він об'єднав учнів із восьми загальноосвітніх закладів району.

Навчальний рік	Кількість груп	Кількість дітей у групах	Кількість виділених годин за рахунок перерозподілу
2011-2012 н.р.	9	135	54
Водій автотранспортних засобів	3	68	
Комп'ютерні технології	3	29	
Кулінарія	3	38	

Наступний освітній округ, що об'єднує в собі шість навчально-виховних закладів, серед яких опорним є **Кам'янський еколого-економічний ліцей**. Головне завдання працівників ліцею - продуктивно діяти в новій ситуації, реалізувати власний творчий потенціал, створювати умови для особистого зростання. Адже вони повинні стати зразком всебічно розвиненої та багатогранної особистості для своїх вихованців.

Ліцей розпочав відлік років своєї діяльності з першого вересня 2003 року. У заклад зараховуються на конкурсній основі учні, які закінчили 7-й клас. Профілі навчання у ліцеї: **екологічний** (поглиблене вивчення біології і хімії) та **економічний** (поглиблене вивчення математики і економіки). Сьогодні маємо: 7 класів, 100 учнів, 14 випускників. Відповідно до завдань розроблена програма освітнього округу, розроблено робочий навчальний план, проводиться профільна і допрофільна підготовка.

Проблемне питання ліцею – «Запровадження новітніх технологій у практику діяльності педагогічного колективу з метою

моделювання ситуації наукового пошуку, як засобу розвитку творчих здібностей учнів».

Мета і завдання педагогів ліцею це – розширення світогляду учнів щодо досягнень науки, виявлення найбільш обдарованих дітей у різних галузях науки та розвиток їх творчих здібностей, організація науково-дослідницької діяльності учнів для вдосконалення процесу навчання і профорієнтації.

Педагогічний колектив Кам'янського еколого-економічного ліцею, а тут працює 17 кращих педагогів району (15 з вищою кваліфікаційною категорією, 6 мають звання «Вчитель-методист», 1 «Старший учитель», 1 кандидат технічних наук) поставив собі за мету, що випускники еколого-економічного ліцею повинні відповідати таким критеріям:

- мати сформовані навички усного та писемного мовлення;
- розуміти основи економіки, екології, математики і природничих наук;
- володіти навичками роботи з інформаційними технологіями;
- володіти навичками критичного мислення;
- бути творчим і ініціативним; дисциплінованим, спроможним до постійної роботи, що вимагає значних зусиль;
- отримувати задоволення від праці в умовах здорової конкуренції;
- демонструвати свою культурну сприйнятливість, у тому числі на міжнародному рівні;
- бути орієнтованим на результат;
- бути здатним приймати самостійні рішення та уміти працювати в команді.

Саме реалізація цих завдань, що спрямовані на підвищення якості освіти та її відповідність сучасним стандартам на основі ефективного використання потенціалу ресурсів закладу та орієнтація на особистісно-орієнтоване навчання та виховання кожного учня, уміння заставити їх повірити у свої сили і дало високі результати. Колектив закладу став переможцем за результатами Всеукраїнського конкурсу «Сто кращих шкіл України». Результатом наполегливої праці є тенденція до збільшення кількості переможців обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів, змагань та олімпіад.

З 2010-2011 навчального року педагогічний та учнівський колективи беруть участь в освітніх проектах та співпрацюють з

вищими навчальними закладами, науково-дослідницькими установами та громадськими організаціями України. На базі цього закладу проводиться апробація підручників та різні моніторингові дослідження.

Тому діяльність опорного закладу даного освітнього округу викликає велику зацікавленість педагогічної та батьківської громадськості не тільки міста, району, а й області.

Випускники ліцею щорічно підтверджують свої знання під час проходження тестувань ЗНО, що дає їм змогу вступати до вищих навчальних закладів України на державну форму навчання.

Мають ліцеїсти результати і на Всеукраїнському рівні. Серед учнів, які взяли участь у змаганнях, є перемогли на рівні України:

1. Олександр Чупак здобув друге місце на Всеукраїнській економічній олімпіаді (11 клас, вчитель Л.І.Гетьман);

2. Ярослав Майборода здобув третє місце на Всеукраїнській екологічній олімпіаді (10 клас, вчитель Л.В.Ювшин);

3. Віолетта Ходоровська здобула третє місце на Всеукраїнському етапі конкурсу МАН (11 клас, Інформаційно-телекомунікаційні системи та технології, математика, наукові керівники О.А.Чумаченко, В.С.Чумаченко);

4. Олександр Морозов здобув третє місце на Всеукраїнському етапі конкурсу МАН (9 клас, Технологічні процеси та перспективні технології, наукові керівники В.О.Єрмоленко, Л.І.Зайцева);

5. Сергій Голобородий здобув третє місце на Всеукраїнському етапі конкурсу МАН (9 клас, агрономія, біологія, науковий керівник Л.В.Ювшин);

6. Канюк Тетяна і Рибалка Ірина - призери Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт».

Для розвитку дитячої творчої обдарованості важливе значення має шкільне середовище з відповідним педагогічним та психологічним супроводом. Як показала практика, для створення такого середовища недостатньо лише обізнаності педагогів у наукових теоріях.

Вважається, що найкращою системою роботи з такими дітьми є та, в якій виявляється і має розвиток кожна творчо обдарована дитина. Така система вироблена якраз в освітньому окрузі, що об'єднує навколо себе еколого-економічний ліцей. Вона спрямована перш за все на те, щоб пізнати талант кожного і розвинути його.

Так уже більше 10 років у даному закладі працює літературна студія «Джерельце», керівником якої є вчитель української мови і літератури, вчитель-методист Соколова Г.П. Учасники даної студії - учні ліцею неодноразово брали активну участь в обласних, всеукраїнських конкурсах, семінарах та літературних читаннях. Випускниця 11 класу 2012 року Богданова Мілана за ініціативи та сприяння обласної спілки письменників України випустила свою першу збірку віршів «У моїй кімнаті жила кольорова тінь». Члени літературної студії тісно співпрацюють з представниками обласної спілки письменників України та музеями м. Кам'янки та м. Воткінська (Росія), а також є активними учасниками Всеукраїнських семінарів, що проходили на базі ліцею і районного заповідника.

Хороша робота відповідно потребує якісної реклами. Тому неабияку роль у формуванні освітніх округів відіграє методична служба району. Позитивно зарекомендували себе в практичній діяльності районної методичної служби проведення масової форми роботи – презентація освітніх округів на районних семінарах та методичних об'єднаннях. Візитною картка учасників такого заходу є спектр та якість пропонованих освітніх послуг, рівень їх відповідності сформованому ринку праці, освітнім, культурним, соціальним та професійним запитам населення, що проживає у межах округу, привабливість отримання загальної середньої та профільної освіти саме в даному закладі. Тому на базі еколого-економічного ліцею протягом 2009-2012 років було проведено 6 районних та 4 всеукраїнських семінари.

На нарадах директорів загальноосвітніх навчальних закладів, семінарах порушуються питання про шляхи впровадження профільного навчання з урахуванням потреб учнів та батьків, матеріально-технічного забезпечення та кадрового потенціалу конкретних шкіл, проводяться співбесіди щодо вибору профілю навчання та можливостей шкіл із забезпечення повноцінного вивчення того чи іншого профілю.

Співпраця з батьками, анкетування учнів щодо вивчення потреб та інтересів дітей, консультування з питань професійної орієнтації молоді дає змогу адміністраціям шкіл визначитися з профілями.

Така форма роботи сприяє формуванню позитивного іміджу опорних закладів освітніх округів, підвищенню їх рейтингу серед

установ та організацій системи освіти, усвідомленню значення та необхідності реформ у освіті на даному етапі.

Перерозподіл годин варіативної частини навчальних планів та годин гурткової роботи (акумуляція їх у відділі освіти) дали можливість створити при еколого-економічному ліцеї наукове товариство, що об'єднує в собі вісім загальноосвітніх закладів району, учні яких є щорічними активними учасниками конкурсу-захисту робіт МАН.

Але ще потрібно працювати над забезпеченням матеріально-технічної бази освітніх округів, відповідно до потреб, структурою методичної та управлінської роботи освітніми округами, адже продумане керівництво навчально-виховним процесом в освітніх округах сприятиме роботі з обдарованими дітьми.

Звичайно, процеси, що відбуваються зараз в освіті, вимагають мудрих управлінських рішень, виваженості, детального аналізу, а головне – надзвичайно потрібної роз'яснювальної роботи серед педагогічної та батьківської громадськості. Як свідчить досвід перших спроб, створення округів у районі, округи - це початок нового підходу до надання послуг якісної освіти, і вони мають стати важливими елементами організації освітнього процесу.

*Ю.М.Безверхий,
начальник відділу освіти
Маньківської райдержадміністрації*

ОПТИМІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ МЕРЕЖІ ТА СТВОРЕННЯ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ У МАНЬКІВСЬКОМУ РАЙОНІ

Сільська школа впродовж всієї історії свого функціонування зазнавала змін та реорганізації. Проблеми розвитку закладів системи загальної середньої освіти у сільській місцевості особливо загострилися і стали очевидними у період переходу економіки на ринкові відносини, коли сільська школа залишилася поза увагою аграрних виробництв, як і проблеми розвитку села в цілому. Фінансування потреб сільської школи у роки незалежності виявилися недостатніми, в тому числі непосильними і для держави.

З огляду на це, відділ освіти виробив свій стратегічний план щодо оптимізації освітньої мережі та створення освітніх округів у

Маньківському районі як необхідної умови для забезпечення якісної освіти.

Питання оптимізації освітньої мережі та створення освітніх округів неодноразово розглядалося на нарадах керівників закладів освіти.

У теоретичному плані якість освіти розглядається як сукупність соціальних норм і вимог до особистості, до освітнього середовища, в якому відбувається її становлення та розвиток. У процесі повсякденного навчання людина набуває певних знань, умінь, навичок, компетенцій, що розвиваються й активізуються в різних умовах її життєдіяльності.

Про якість освіти значною мірою свідчать різні показники діяльності загальноосвітнього навчального закладу, особисті досягнення учнів, що визначаються рівнем їхньої готовності до навчання впродовж життя, сформованістю позитивного соціального досвіду та ін.

Аналізуючи учнівські контингенти з перспективою на п'ять років, кадрове забезпечення, матеріально-технічне оснащення та надання якісних освітніх послуг дійшли висновку, що оптимізація шкільної мережі є неминучою.

З цією метою було створено робочу групу райдержадміністрації щодо прогнозування змін у мережі загальноосвітніх навчальних закладів, засідання якої відбулося 17 січня 2012 року під головуванням Кононенко Галини Андріївни, яка визначила завдання робочої групи, а саме:

- провести аналіз діючої мережі загальноосвітніх навчальних закладів району на основі статистичних даних відділу освіти та фінансового управління райдержадміністрації на початок навчального року і оцінити її педагогічну доцільність та економічність;
- вивчити і врахувати фактори, які впливають на розміщення шкіл, формування їх контингенту та організацію навчання, відстань між населеними пунктами, характер шляхів сполучення;
- винести на розгляд сесії Маньківської районної ради питання щодо створення освітніх округів із зазначенням базових шкіл;

- провести інформаційно-роз'яснювальну роботу з педагогічними працівниками, учнями, їх батьками, громадськістю щодо доцільності утворення освітніх округів та можливості забезпечення здобуття більш якісної освіти учнями навчальних закладів, що входитимуть до їх складу;
- обговорити на загальних зборах громад сіл, сесіях сільських рад проблеми функціонування загальноосвітніх навчальних закладів та необхідність їх реорганізації чи ліквідації.

На порядок денний було винесено питання «Оптимізація шкільної мережі та створення освітніх округів».

Оптимізація освітньої мережі – це питання економічного плану, а саме ефективного використання бюджетних коштів.

Це питання складне і неординарне. Воно не має шаблонного вирішення. По–перше, це пов'язано з демографічною ситуацією. По–друге, надання якісної освіти у належно оснащених навчальних закладах, із дотриманням усіх норм навчального процесу. Незалежна Україна отримала у спадок мережу шкіл, збудовану у радянські часи. З кожним роком вони старіють. У нашому районі найновішій будівлі школи – 20 років. Це – Маньківський НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів – гімназія», найстаріша – Багвянська ЗОШ І–ІІ ступенів, 81 рік. Переважна більшість шкіл потребують значних коштів для утримання технічного застарілих приміщень.

За останні 10 років у районі зменшилася кількість дітей більше ніж на дві тисячі учнів, а протягом п'яти років кількість школярів Маньківщини буде близько 2500.

Якщо говорити про показник кількості учнів на одного вчителя, то по району в середньому він становить шість учнів на одного вчителя. Такий показник у Європі складає 15 учнів. Найнижчі показники кількості учнів на вчителя у нашому районі в Русалівській, Березівській, Кислинській та Кутівській школах. Виходячи із розрахунків фінансового утримання шкіл району, лише 11 з 22 є фінансово достатніми.

Процес оптимізації в районі в дії. Освітня мережа із 25 шкіл скоротилася до 22.

Територію району поділено на п'ять освітніх округів: Центральний, Східний, Західний, Південний і Північний. Назва округу не прив'язана до назви одного із базових навчальних закладів.

До складу Центрального округу входять такі дві базові школи: Маньківська ЗОШ I-III ступенів №1, Маньківський НВК «Загальноосвітня школа I-III ступенів – гімназія» та Маньківський міжшкільний навчально-виробничий комбінат, Центр дитячої та юнацької творчості, чотири загальноосвітні школи I-III ступенів, одна I-II ступенів, 5 дошкільних навчальних закладів.

Охоплює шість населених пунктів.

У Північному окрузі базовою школою є Буцька загальноосвітня школа I-III ступенів. До складу округу входить два заклади I-III, п'ять I-II ступенів, сім дошкільних навчальних закладів та одинадцять населених пунктів.

Базовими Південного округу є Молодецька та Рогівська загальноосвітні школи I-III ступенів. До його складу входить Позаміський дитячий оздоровчий заклад «Дивокрай», три дошкільні навчальні заклади та населені пункти.

У Східному окрузі Іваньківська та Чернокам'янська ЗОШ I-III ступенів базові школи. Сюди входять два заклади I-III ступенів, два I-II ступенів, чотири дошкільні навчальні заклади та п'ять населених пунктів.

Дзензелівська ЗОШ I-III ступенів є базовою у Західному окрузі. У його склад входить три загальноосвітні школи I-III ступенів, три дошкільні навчальні заклади та три населені пункти.

Механізм оптимізації вже не один рік апробується у Центральному окрузі. Учні мають змогу навчатися за такими профілями: української та іноземної філології, біологохімічний, математичний, технологічний профілі. Крім того, введено поглиблене вивчення української мови і літератури, іноземної (англійської) мови, математики, біології, географії. До Центрального округу підвозиться 116 учнів з десяти населених пунктів.

585 вихованців переважно з Центрального округу мають змогу здобувати позашкільну освіту у 42 гуртках Центру дитячої та юнацької творчості.

На базі Центрального округу діє філія Малої академії наук, Школа олімпійського резерву, 104 учні.

Маньківським міжшкільним навчально-виробничим комбінатом здійснюється допрофесійна підготовка 226 учнів з п'яти загальноосвітніх шкіл за спеціальностями: водій автотранспортного засобу, оператор комп'ютерного набору, кондитер.

Робоча група райдержадміністрації ініціювала винесення даного питання на розгляд сесії районної ради. На основі протоколу засідання робочої групи райдержадміністрації щодо прогнозування змін у мережі загальноосвітніх закладів від 17 січня 2011 року та клопотання відділу освіти про створення освітніх округів в районі питання «Оптимізація освітньої мережі та створення освітніх округів» було винесено на розгляд сесії районної ради, яка відбулася 22 березня цього року, прийнято відповідне рішення (рішення додається).

Про створення освітніх округів

Розглянувши клопотання відділу освіти районної державної адміністрації про створення освітніх округів в районі, договора про спільну освітню діяльність між суб'єктами округів, відповідно до ч. 2 ст. 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 36 Закону України «Про освіту», ст.ст. 9, 37 Закону України «Про загальну середню освіту», Положення про освітній округ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 777, та з метою забезпечення дітям дошкільного віку, учням навчальних закладів системи загальної середньої освіти рівного доступу до якісної дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти, допрофесійної підготовки, неперервної освіти на територіях обслуговування, координації діяльності дошкільних, навчальних, позашкільних закладів та інших установ, що входять до округу, з питань реалізації законодавства в галузі освіти, ефективного використання кадрового потенціалу, навчально-методичної, матеріально-технічної бази, враховуючи рекомендації постійної комісії районної ради з питань освіти, культури, засобів масової інформації, молодіжної політики та спорту, районна рада вирішила:

1. Створити у Маньківському районі освітні округи: **Північний** у складі: Буцької, Русалівської загальноосвітніх шкіл I-III ступенів, Багвянської, Кислинської, Кривецької, Кутівської, Попівської загальноосвітніх шкіл I-II ступенів, Багвянського, Буцького, Кислинського, Кривецького, Кутівського, Попівського, Русалівського дошкільних навчальних закладів, населених пунктів: Багва, Буки, Зелений Гай, Кислин, Кривець, Кути, Попівка, Рудка, Русалівка, Улянівка, Філіція.

Опорні навчальні заклади - Буцька, Русалівська загальноосвітні школи I-III ступенів.

Центральний у складі Маньківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1, Вікторівської, Кищенецької загальноосвітньої школи I-III ступенів, Подібнянської загальноосвітньої школи I-III ступенів, Маньківського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів - гімназія», Потаської загальноосвітньої школи I-II ступенів, Маньківських дошкільних навчальних закладів №№ 1, 4, Вікторівського, Кищенецького, Подібнянського, Потаського, Харківського дошкільних навчальних закладів, Маньківського міжшкільного навчально-виробничого комбінату, Маньківського районного центру дитячої та юнацької творчості, населених пунктів: Вікторівка, Кищенці, Мала Маньківка, Маньківка, Подібна, Поташ, Харківка.

Опорні навчальні заклади - Маньківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1, Маньківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа I-III ступенів - гімназія».

Східний у складі Іваньківської, Чернокам'янської загальноосвітніх шкіл I-III ступенів, Березівської, Крачківської загальноосвітніх шкіл I-II ступенів, Березівського, Іваньківського, Крачківського, Чернокам'янського дошкільних навчальних закладів, населених пунктів: Березівка, Іваньки, Крачківка, Чорна Кам'янка, Юрпіль.

Опорні навчальні заклади - Іваньківська, Чернокам'янська загальноосвітні школи I-III ступенів.

Південний у складі Молодецької, Рогівської загальноосвітніх шкіл I-III ступенів, Молодецького, Паланочького, Рогівського дошкільних навчальних закладів, позашкільного навчального закладу «Маньківський позаміський дитячий оздоровчий заклад «Дивокрай», населених пунктів: Молодецьке, Паланочка, Роги.

Опорні навчальні заклади - Молодецька, Рогівська загальноосвітні школи I-III ступенів.

Західний у складі Дзензелівської, Добрянської, Нестерівської загальноосвітніх шкіл I-III ступенів, Дзензелівського, Добрянського, Нестерівського дошкільних навчальних закладів, населених пунктів: Дзензелівка, Добра, Нестерівка.

Опорний навчальний заклад - Дзензелівська загальноосвітня школа I-III ступенів.

2. Відділу освіти райдержадміністрації:

2.1. Затвердити положення про освітні округи;

2.2. Здійснювати управління освітніми округами.

3. Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію районної ради з питань освіти, культури, засобів масової інформації, молодіжної політики та спорту (Кононенко Г.А.).

*Т. С.Терещук,
завідувач Христинівського РМК,
М. В.Білецька,
начальник відділу освіти Христинівської
райдержадміністрації*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ОКРУГУ У ХРИСТИНІВСЬКОМУ РАЙОНІ

Однією із умов для надання якісної освіти у сільській місцевості – є організація роботи освітніх округів. Правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітніх округів визначено Концепцією профільного навчання в старшій школі (наказ МОН України від 11.09.09 № 854), статтею 36 Закону України «Про освіту» та статей 9, 37 Закону України «Про загальну середню освіту», Положенням про освітній округ, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.10 № 777, районними програмами «Шкільний автобус», «Вчитель».

З метою забезпечення дітям дошкільного віку, учням загальноосвітніх навчальних закладів рівного доступу до якісної дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти, допрофільної підготовки та профільного навчання, неперервної освіти в межах частини адміністративно-територіальних одиниць, координації навчальних закладів, установ культури, фізичної культури та спорту, охорони здоров'я, з питань реалізації законодавства в галузі освіти, ефективного використання кадрового потенціалу, навчально-методичної, матеріально-технічної бази відділом освіти Христинівської райдержадміністрації створено один освітній округ.

Сучасний етап інтеграції України потребує створення нової системи освіти, спрямованої на формування освіченої творчої особистості, а також забезпечення умов для рівного доступу до якісної освіти. Визначається зміст освіти та шляхи її реформування відповідно до сучасних потреб особи і суспільства. Головною метою

системи освіти є створення умов для успішного навчання, виховання, розвитку та самореалізації кожної особистості з урахуванням специфіки місцевості та демографічної ситуації.

Окреслене завдання є особливо актуальним для освіти Христинівського району, адже протягом останніх років суттєво зменшився контингент учнів загальноосвітніх навчальних закладів, який порівняно з 2009 роком скоротився на 320 осіб. Крім того, середня наповнюваність класів із кожним роком зменшується. У школах сільської місцевості в класах навчається по 2-6 учнів. Ще одним аргументом на користь упровадження системи освітніх округів є те, що навчальні заклади, які знаходяться в містах і сільській місцевості, суттєво різняться якістю та вартістю освітніх послуг, а наявна мережа шкіл не спроможна поки що забезпечити всім учасникам навчально-виховного процесу рівний доступ до якісної освіти. Заклади середньої освіти відчувають постійну нестачу фінансових ресурсів. Отже, ефективним шляхом створення умов для якісної освіти, особливо в сільських регіонах Черкаської області, є міжшкільні об'єднання та освітні округи.

В таких умовах перед відділом освіти постала необхідність переглянути загальний принцип і підходи управління освітою в районі, при цьому слід було б враховувати місцеві умови і той рівень розвитку, якого досягли освітяни району.

Взявши на озброєння мету профільного навчання та завдання навчально-виховного процесу освітніх округів, відділ освіти ініціював у 2011 році створення першого освітнього округу - Верхняцький освітній округ на базі Верхняцького МНВК. На даний час стоїть питання щодо створення Центрального освітнього округу на базі Христинівської загальноосвітньої школи №2 І-ІІІ ст. Із числа керівників всіх суб'єктів кожного округу, представників місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадськості створено раду округу – колегіальний орган, що узгоджує дії його суб'єктів з питань організації методичної роботи, допрофільної, профільної підготовки учнів та забезпечення належного рівня навчально-виховного процесу. Ця ініціатива була підтримана головою райдержадміністрації В.І.Сидорчуком, головою районної ради М.А.Передрієм та сесією райради. Затверджено Положення про створення Верхняцького освітнього округу на базі Верхняцького МНВК.

До складу Верхняцького освітнього округу ввійшли 12 загальноосвітніх навчальних закладів, а саме: Розсішська ЗОШ I-III ст., Ліщинівська ЗОШ I-III ст., Христинівська ЗОШ I-III ст., Христинівська ЗОШ I-III ст. №2, Малосевастьянівська ЗОШ I-III ст., Верхняцький НВК, Заячківська ЗОШ I-III ст., Івангородський НВК, Углуватський НВК, Христинівська спеціалізована ЗОШ I-III ст. №1, Верхняцька ЗОШ №2, Шукайводська ЗОШ I-III ст.. Опорний заклад має достатню матеріально-технічну базу для здобуття учнями допрофесійної підготовки з таких спеціальностей як оператор комп'ютерного набору, швачка, водій категорії «С». Це дало змогу оптимізувати мережу в районі відповідно до потреб населення, зменшити навчальне навантаження у суб'єктах округу і школярі отримали можливість опановувати обрану спеціальність.

Правовідносини між суб'єктами округу регулюються договором про спільну освітню діяльність між суб'єктами округу, що укладений відповідно до чинного законодавства та зареєстрований у відділі освіти. Наукове й організаційно-методичне керівництво єдиним освітнім процесом здійснюється радою округу. Для організації профільного навчання, за поданням ради округу, відділ освіти прийняв рішення про перерозподіл годин робочих навчальних планів закладів, що входять до складу округу, та скоригував питання, пов'язані з розстановкою педагогічних кадрів, перерозподілом бібліотечного освітнього простору, що знижує ефект соціального відчуження невеликих шкіл, впровадження в навчальний процес сучасних навчальних технологій.

МНВК - це навчальний заклад, який забезпечує потреби учнів загальноосвітніх навчальних закладів у профорієнтаційній та допрофесійній підготовці. Модель профільного навчання за участю МНВК в районі будується на основі комплексу спільних дій навчальних закладів – шкіл району. У 2011 році Христинівський міжшкільний навчально-виробничий комбінат був ліцензований Державною акредитаційною комісією Міністерства освіти і науки України на право провадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням професійної освіти. У 2011 році МНВК успішно пройшов державну акредитацію в Департаменті ДАІ МВС України і отримав дозвіл - ліцензію на підготовку водіїв автотранспортних засобів категорій «В» і «С1» на наступні 5 років.

Навчально-виховний процес здійснюється у відповідності з

єдиним робочим навчальним планом і розкладом занять, які складаються колегіально за участю усіх керівників суб'єктів округу. Спецкурси, курси за вибором та факультативи, що пропонує МНВК, поглиблюють і розширюють зміст шкільних профільних предметів, дають можливість застосувати знання у різних сферах професійної діяльності, що у свою чергу сприяє розвитку нахилів учнів, їхньому свідомому професійному самовизначенню. Всі професії забезпечені паспортами комплексно-методичного забезпечення, необхідною інструктивно-технологічною документацією, підручниками, навчальною літературою. Формування навчальних груп з числа учнів загальноосвітніх шкіл за професіями проводиться на основі анкетування, тестування та заяв учнів і їх батьків, враховуючи бажання учнів. Профконсультаційною службою комбінату спільно з соціальними педагогами, психологами загальноосвітніх шкіл протягом навчального року з учнями 8-х – 9-х класів базових шкіл проводиться профорієнтаційна робота та допрофільна підготовка, в процесі якої учні ознайомлюються з професіями, які можна здобути навчаючись у комбінаті, усвідомлено обирають профіль навчання, плануючи власне професійне майбутнє.

Випускники навчальних закладів разом із атестатом про повну загальну середню освіту отримують і робітничу професію, мають реальну можливість працевлаштуватися відразу після закінчення школи. Для багатьох випускників навчання в міжшкільному навчально-виробничому комбінаті є проміжним для отримання складнішої робітничої професії та вищої освіти. Такі випускники є більш конкурентоспроможними на ринку праці.

В освітньому окрузі організовано навчання для учнів загальноосвітніх навчальних закладів району, які обрали технологічний напрям профілізації, за профілями навчання: автосправа; оператор комп'ютерного набору; швейна справа. Для здобуття професії створено матеріально-технічне, навчально-методичне, інформаційно-технічне та кадрове забезпечення. У закладі працює 7 педагогів та 3 майстри. У період з 2004 – 2011 н. р. отримали профільну допрофесійну підготовку 1251 учнів за спеціальностями:

- Водії категорії «В»– 541 учні;
- Трактористи–106 учнів;
- Токарі-39 учнів

- Швачки –100 учнів.
- Продавці – 183 учнів
- Оператори комп'ютерного набору -80 учнів

Спеціальність «Інформаційні технології» у закладі ліцензована.

У 2011 – 2012 н. р. у освітньому окрузі допрофесійну підготовку отримали 75 учні (з них 65 учнів за спеціальністю Водії автотранспортних засобів категорії «В» і 10 учнів за спеціальністю «оператори комп'ютерного набору»). Після успішного проходження виробничої практики і виконання кваліфікаційної пробної роботи допущені до Державного кваліфікаційного іспиту на отримання робітничої професії. При цьому старшокласники залишаються учнями ЗНЗ, але мають можливість більш змістовно й організовано вивчати спецкурси, які забезпечують профільну, допрофесійну, професійну підготовку та дієву й якісну професійну орієнтацію.

Заслуговує на увагу досвід використання кадрового потенціалу та матеріально-технічної бази Верхняцького міжшкільного навчально-виробничого комбінату. Основною цінністю трудового колективу закладу є кадри - майстри виробничого навчання, викладачі. Всі вони працюють в основному з часу заснування комбінату. Згідно з графіком проводиться курсова перепідготовка викладачів та майстрів виробничого навчання. Методична робота в Верхняцькому міжшкільному навчально-виробничому комбінаті – це спеціальний комплекс практичних заходів, які ґрунтуються на досягненнях науки, передовому педагогічному досвіді, спрямовані на всебічне підвищення компетентності та професійної майстерності кожного майстра виробничого навчання і викладача. Цей комплекс орієнтований, перш за все, на підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу, а в кінцевому результаті – на підвищення якості й ефективності освітнього процесу. Для здійснення профільного навчання в МНВК повністю збережена та систематично модернізується матеріально-технічна база:

Відомості про транспортні засоби, які використовуються в закладі для підготовки водіїв транспортних засобів:

№ п/п	Марка, модель	Рік випуску	Державний номерний знак	Технічний стан	Закріплені за майстром	Статус
1	ВАЗ 2105 кат.«В»	1989	1394 рка	технічно справний	Буць О.С.	власний
2	ВАЗ 21053 кат.«В»	1995	СА1507ВС	технічно справний	Бондаренко М.Ф.	орендований
3	ВАЗ 2121 кат.«В»	1988	8061 чка	технічно справний	Буць С. М.	власний
4	ВАЗ 2107 кат.«В»	2007	СА7467АІ	технічно справний	Збаращук В.В.	орендований
5	Причіп «Фермер» кат.«В»	1997	02341МА	технічно справний	Буць С. М.	орендований
6	ГАЗ 52 кат.«С1»	1984	9448 чкх	технічно справний	Горовий В.П.	власний
7	ГАЗ 52 кат.«С1»	1988	5193 чко	технічно справний	Кравченко Г.Д.	власний

Відділом освіти організовано підвезення учнів з сільської місцевості до МНВК шкільними автобусами в кількості - 6 одиниць, для яких розроблені та затверджені маршрути. Тобто, відповідно до Концепції та Положення про освітній округ проблема з підвозом вирішена.

Управління округом та координація його діяльності здійснюється Радою округу. На засіданні ради округу порушувалося питання про доцільність і шляхи впровадження профільного навчання з урахуванням особливостей культурно-освітнього середовища села, матеріально-технічного забезпечення та кадрового потенціалу конкретних шкіл, проводилися співбесіди щодо вибору моделі профільного навчання та можливостей школи із забезпечення повноцінного вивчення того чи іншого профілю. Обговорюються питання навчання учнів у МНВК, розглядаються результати дослідження щодо визначення професійного напрямку учнів, можливості розподілу їх професійних орієнтацій по типах професій, які ліцензовані в МНВК.

Роботу з професійної та профільної орієнтації координує методист по профорієнтації. Співпраця з батьками, анкетування учнів щодо вивчення потреб та інтересів дітей, консультування з питань професійної орієнтації молоді дало змогу адміністрації шкіл визначитися з профілями. Важливим етапом упровадження профільного навчання є обґрунтована доцільність обраних професій. З цією метою здійснюється вивчення освітніх потреб учнів та їх батьків, організована тісна співпраця МНВК із центром зайнятості.

На рівні району сплановано роботу семінару-практикуму з проблеми «Професійне самовизначення старшокласників та їх психолого-педагогічна підтримка». (Додаток 2-7). У роботі даного семінару беруть участь педагоги шкіл, міжшкільного навчально-виробничого комбінату, представники центру зайнятості. З метою інформування дітей про різні професії щорічно проводиться «Калейдоскоп професій», конкурс професійної майстерності серед учнів «Кращий за професією» та конкурс «Майстер року».

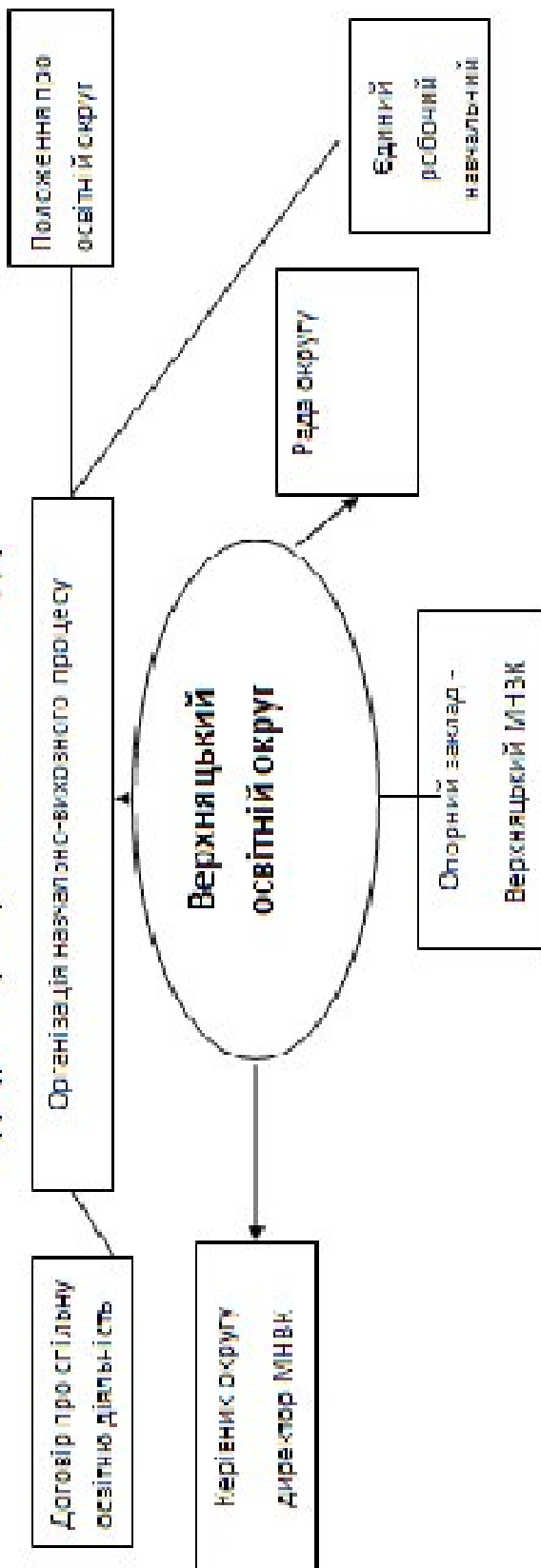
Освітній округ – це вибір індивідуальної траєкторії розвитку кожного учня. Отже, створення освітніх округів на сучасному етапі дає можливість привести шкільні мережі до оптимального стану. Це забезпечить потреби населення в якісних освітніх послугах та є одним із головних завдань в освітній галузі.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

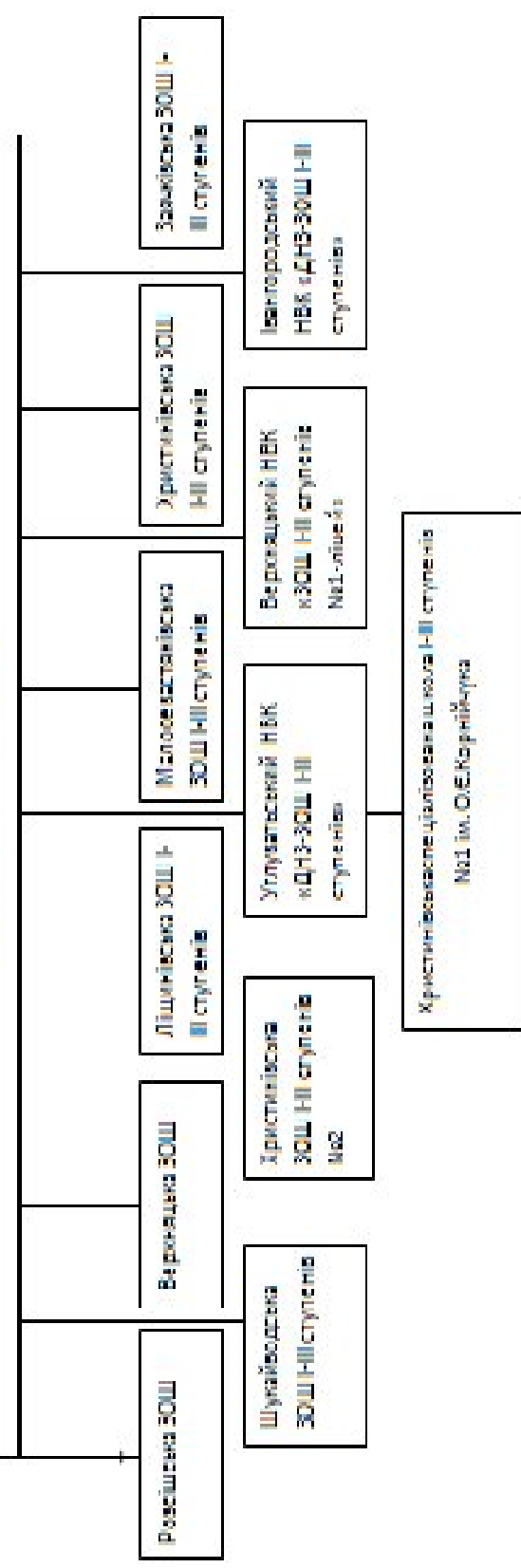
1. Положення про освітній округ, затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 777 від 27 серпня 2010 р.
2. Проскурін В.М. Науково-практичні основи розробки проєктивної моделі організації освітніх округів на регіональному рівні / В.М. Проскурін // Освіта Донбасу. - 2007. - №3 (122). - С. 21-28.
3. Проскурін В.М. Створення освітніх округів на регіональному рівні, як умова ефективного забезпечення підприємств і організацій міста кваліфікованими кадрами / В.М. Проскурін // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конфер. «Дні науки 2005». - Д.: Наука і освіта, 2005. - Т. 6. - С. 25-27.
4. Дейкун Д. Методичні рекомендації щодо оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів у сільських районах / Д.Дейкун, В.Скрипченко. - Київ, 2004. - 35 с.

5. Осадчий І.Г. Проектно-цільове управління: програма розвитку освітньої системи адміністративного району «Каскад 2007 – 2009 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.istc.biz.
6. Осадчий І.Г. Основні засади функціонування територіальних освітніх округів в сільській місцевості / І.Г.Осадчий // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2001. - № 5-6. - С.118-131.
7. Романенко М.І. Програма дослідно-експериментальної роботи «Створення моделі територіальних освітніх округів у сільській місцевості» / М.І.Романенко // Нива знань. - 2003. - №1. - С.12-13.

Структура Верхняцького освітнього округу

Суб'єкти округу

ЗМІСТ

І.Д.Шарана Управління розвитком освітніх округів в контексті підвищення якості регіональної системи освіти	3
Н.М. Чепурна Використання регіонального інформаційно-комунікаційного освітнього простору як умова підвищення ефективності діяльності освітніх округів	8
О. А.Супрунець Управлінські аспекти створення освітнього округу на базі МНВК	14
Л.І.Глоба Потенційні можливості освітнього округу для якісної підготовки учнів сільської місцевості до зовнішнього незалежного оцінювання	19
С.В.Лобова Організаційно – педагогічні умови надання якісної освіти та розвитку творчих здібностей учнів у сільському освітньому окрузі	25
Т.Є.Хронік Освітній округ як простір для ефективного розвитку учнів через гурткову роботу та діяльність малої академії наук	34
В.Б.Стилик Організація науково-методичної роботи з керівними та педагогічними кадрами на етапі створення освітніх округів	38
Л.Я.Римар Освітні округи: надбання, проблеми, перспективи	43
Ю.М Безверхий Оптимізація освітньої мережі та створення освітніх округів у маньківському районі	49
Т. С.Терещук, М. В. Білецька Функціонування освітнього округу у христинівському районі	55

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПООП
Зам. № 1227 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1